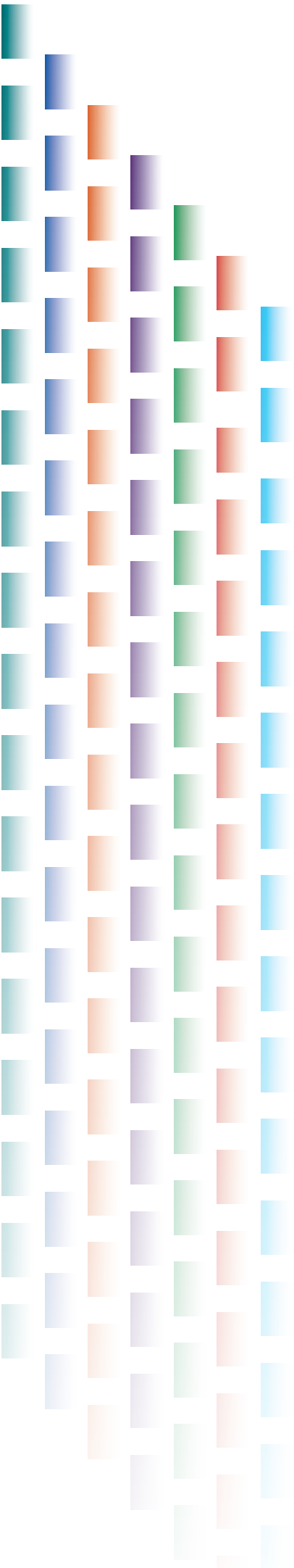

Cód Cleachtais maidir le hIníúchadh Cánach

***‘Freastal ar an bpobal trí
chánacha agus dleachtanna a
bhailiú agus trí Chustaim a
fheidhmiú go cothrom agus go
héifeachtúil.’***

RÉAMHRÁ	1
1. LÉARGAS GINEARÁLTA AR INIÚCHADH CÁNACH	5
1.1 AIDHM AN INIÚCHTA CÁNAIGH	5
1.2 SAINMHÍNIÚ AN INIÚCHTA CÁNAIGH	5
1.3 CLÁR INIÚCHTA RANDAMACH	6
1.4 RÍOMH-INIÚCHÓIREACHT	6
1.5 CUAIRTEANNA NEAMHFHÓGARTHA	7
1.6 IMSCRÚDUITHE CÁNACHA	7
1.7 FÓGRA FAOI INIÚCHADH NÓ IMSCRÚDÚ CÁNACH	8
2. MAINNEACHTANA CÁNACHA AGUS DLEACHTANNA A RIALÚ	11
2.1 GNÓTHAÍ CÁNACHA AGUS DLEACHTANNA A RIALÚ	11
2.2 FÉINCHEARTÚ	11
2.3 EARRÁID NEAMHURCHÓIDEACH	12
2.4 COIGEARTUITHE TEICNIÚLA	13
2.5 GAN CAILLTEANAS CÁNACH	14
2.6 NOCHTADH CÁILITHEACH	17
2.7 SAINMHÍNIÚ AR ‘NOCHTADH CÁILITHEACH’	17
2.8 SAINMHÍNIÚ AR ‘PHROP-NOCHTADH CÁILITHEACH’	19
2.9 SAINMHÍNIÚ AR ‘NEAMH-PHROP-NOCHTADH CÁILITHEACH’	20
2.10 EISIAIMH – NOCHTADH NACH MEASTAR MAR NOCHTADH CÁILITHEACH	20
2.11 AN DARA, AN TRÍÚ NOCHTADH CÁILITHEACH AGUS NOCHTA INA DHIAIDH SIN.	21
2.12 AN RIAIL 5 BLIANA MAIDIR LE NOCHTA CÁILITHEACHA	21
2.13 AN TRÉIMHSE LE HAGHAIDH NOCHTADH CÁILITHEACH A ULLMHÚ	22
2.14 SCRÚDÚ AR NOCHTADH CÁILITHEACH	23
2.15 NOCHTA CÁILITHEACHA – ACHOIMRE AR CHAIRT RIACHTANAS	23
2.16 COMHOIBRIÚ AMHÁIN – GAN NOCHTADH CÁILITHEACH	24
2.17 LUACHÁLACHA AR CHÁIN GHNÓTHACHAN CAIPITIÚIL – PIONÓIS	24
2.18 LUACHÁLACHA AR CHÁIN FHÁLTAS CAIPITIÚIL AGUS DLEACHTANNA STAMPÁLA	25
2.19 RIRARÁISTÍ CÁNACHA AGUS DLEACHTANNA FÓGARTHA	25
2.20 CUNTAIS LEORDHÓTHANACHA A CHOIMEÁD	25
3. AN TINIÚCHADH CÁNACH	28
3.1 LÁTHAIR INIÚCHTA	28
3.2 IOMPAR INIÚCHTA	28
3.3 ÁBHARTHACHT I SOCRAÍOCHTAÍ INIÚCHTA	30
3.4 BAC	30

3.5	BLIANTA, TRÉIMHSÍ AGUS CEISTEANNA LE HINIÚCHADH	30
3.6	BLIANTA, TRÉIMHSÍ NÓ CEISTEANNA NÍOS TÚISCE A INIÚCHADH	31
3.7	BLIANTA/TRÉIMHSÍ IAR-INIÚCHTA	32
3.8	ATHBHREITHNIÚ AR CHÁSANNA A INIÚCHADH CHEANA FÉIN	32
3.9	TÁSCA AR THROMCHION A BHAINNEANN LE CÁNACHA	32
3.10	AN TACHT UM CHOSAINT SONRAÍ	33
4.	INIÚCHADH CÁNACH A LEAGAN AMACH	35
4.1	SOCRAÍOCHT AIRGEADAÍOCHTA	35
4.2	BUNÚS LE SOCRAÍOCHT INIÚCHTA	35
4.3	ÚS	36
4.4	FORMHUIREAR AR THUAIRISCEÁIN A CHUR ISTEACH GO DEIREANACH	37
4.5	PIONÓIS	37
4.6	CATAGÓIRÍ DE MHAINNEACHTAIN CHÁNACH	43
4.7	AMSCÁLA MAIDIR LE HINIÚCHTAÍ DEIRIDH	51
4.8	ÍOCAÍOCHT	51
4.9	CÁSANNA MAIDIR LE 'NEAMHÁBALTACHT ÍOCA'	52
4.10	NÓSANNA ATHBHREITHNITHE – NÓSANNA ACHOMHAIRC	53
5.	FOILSITHEOIREACHT – ALT 1086 D'ACHT COMHDHLÚITE CÁNACHA, 1997	57
5.1	OIBLEAGÁID FOILSITHEOIREACHTA	57
5.2	EISIAIMH Ó FHOILSITHEOIREACHT	58
5.3	FIGIÚR FOILSITHEOIREACHTA	58
5.4	ÁSPC AGUS TOBHAIGH AGUS FOILSITHEOIREACHT	60
6.	IONCHÚISEAMH	62
6.1	RÉAMHEOLAS	62
6.2	NA CIONTA CÁNACHA AR DÓIGH GO MBEADH IONCHÚISEAMH MAR THORADH ORTHU	62
6.3	CINNEADH IMSCRÚDUITHE D'FHONN IONCHÚISEAMH A DHÉANAMH	62
6.4	CIONTA IONCHÚISITHE EILE	63
	AGUISÍN I – CAIRT UM SHEIRBHÍS DO CHUSTAIMÉIRÍ	65
	AGUISÍN II – AMLÍNTE/DEISEANNA NOCHTA	67
	AGUISÍN III – REACHTAÍOCHT PIONÓIS	68
	AGUISÍN IV – IDIRGHABHÁLACHA NEAMH-INIÚCHTA	70
	AGUISÍN V – REACHTAÍOCHT A RIALAÍONN CUNTAIS A CHOTHABHÁIL	72
	AGUISÍN VI – CUMHACHTAÍ INIÚCHTA	73
	AGUISÍN VII – PIONÓIS I GCÁSANNA BÁIS	74

Réamhrá

Réamhrá

Is prionsabal bunúsach de chórais chánacha Féinmheasúnaithe go nglactar le tuairisceáin a chomhdaíonn cáiníocóirí comhlíontacha mar bhunús chun dliteanais chánacha a ríomh. Cuireann na Coimisinéirí Ioncaim comhlíonadh chun cinn leis an gcóras cánach trí dhul sa tóir go tréan orthu siúd nach gcomhdaíonn tuairisceáin, trí thuairisceáin roghnaithe a iniúchadh agus trí ghníomhaíocht chuí a ghlacadh in aghaidh imghabhálaithe chánacha. Cuireann na Coimisinéirí Ioncaim dúshlán faoi scéimeanna ionsaitheacha um sheachaint chánach agus úsáid neamhbheartaithe reachtaíochta a bhagraíonn torthaí ó cháin agus an chothroime mheabhairbhraite den chóras cánach.

Is féidir le hiniúchtaí chánacha a bheith ina ualach ar dhaoine agus d'fhéadfaidís cur isteach ar a ngnó. Tá sé riachtanach, mar sin, go ndéantar iniúchtaí ar bhealach feidhmiúil cúirtéiseach agus gairmiúil. Glacfaidh iniúchóirí cur chuige cothrom agus gairmiúil ina gcaint agus ina n-iompar le linn an phróisis iniúchta.

Cairt um Sheirbhís do Chustaiméirí

Leagann an Chairt um Sheirbhís do Chustaiméirí in Aguisín 1 na gnéithe bunúsacha amach den seirbhís lena bhfuil na cáiníocóirí i dteideal agus lena bhfuil na Coimisinéirí Ioncaim ag súil go mbainfidh na cáiníocóirí amach.

Cé hiad na cánacha agus na dleachtanna atá clúdaithe?

Clúdaíonn an Cód Cleachtais seo Cáin Ioncaim, Cáin Chorparáide, Cáin Ghnóthachan Caipitiúil, Cánacha Scoir, CBL, Cáin Fháiltas Caipitiúil, Dleachtanna Máil, Cáin Chláraithe Feithiclí, Dleachtanna Stampála, Dleachtanna Custaim, Tobhach Ioncaim, ÁSPC (fostóirí agus fostaithe araon), Ranníocaíochtaí Sláinte, Tobhach Comhshaoil, Tobhach Oiliúna agus áirítear gach cineál cáin shiarchoinneálach a bhaineann le haon cheann de na cánacha sin.

Ar na tagairtí do cháin sa Chód seo áirítear tagairtí do dhualgais agus tobhaigh agus forléireofar tagairt do thuairisceán cánach dá réir sin.

Ag dul i ngleic le neamhchomhlíonadh

Tugann na Coimisinéirí Ioncaim faoi chlár d'idirghabhálacha comhlíonta a íoslaghdaíonn an t-ualach ar an gcáiníocóir comhlíontach agus a théann i ngleic leis an gcáiníocóir neamhchomhlíontach ar bhealach críochnúil agus éifeachtach. Baineann an cur chuige seo le gach riosca a bhaineann le cáiníocóir a chur san áireamh i ngach cáin agus dleacht. Is é an tosaíocht do na Coimisinéirí Ioncaim aon cháin neamhíochta a fháil ar ais, mar aon le hús agus pionóis a éifeachtaí agus is féidir.

Roghnaítear cásanna le haghaidh idirghabháil bunaithe ar tháscairí riosca éagsúla. Beidh an cineál idirghabhála a dhéanfar ar an gceann a mheasfar mar an ceann is feiliúnaí chun iompar an cháiníocóra a athrú. Baineann cur chuige rioscabhunaithe na gCoimisinéirí Ioncaim le hiniúchóirí a shannadh chun dul i ngleic leis na cásanna

sin atá go mór chun cinn inár gcóras rangaithe riosca. D'fhéadfadh an cur chuige um anailís riosca seo críochnú leis na Coimisinéirí loncaim ag díriú ar cháin nó dleacht amháin i gcás duine nó earnáil ar leith

Tá cur chuige ilghnéitheach ag na Coimisinéirí loncaim chun dul i ngleic le neamhchomhlíonadh agus ar na gníomhaíochtaí a dhéantar tá:

- Iniúchtaí (lena n-áirítear iniúchtaí riosca-roghnaithe, iniúchtaí randamacha agus réamh-iniúchtaí)
- Imscrúduithe
- Idirghabhálacha neamh-iniúchta.

Idirghabhálacha neamh-iniúchta:

Beartaítear go mbeadh gach idirghabháil ó na Coimisinéirí loncaim ar an mbealach is éifeachtaí ó thaobh cúrsaí ama agus acmhainní, agus a leagann an costas is lú ar an gcáiníocóir, ach a théann i ngleic leis an riosca meabhairbhraite. Dá réir sin, ní bhíonn gach idirghabháil ó na Coimisinéirí loncaim ina iniúchadh foirmiúil. Déanann na Coimisinéirí loncaim na hidirghabhálacha **neamh-iniúchta** seo a leanas:

- Agallaimh próifíle
- Seiceálacha árachais (lena n-áirítear ceisteanna aghaidhe)
- Dul sa tóir ar thuairisceáin ó neamh-chomhdaitheoirí
- Léirmheasanna earnála
- Tugann an tAonad Comh-Imscrúdaithe (JIU) cuairteanna ar ghníomhaireachtaí eile, lena n-áirítear an tÚdarás Náisiúnta Cearta Fostaíochta (NERA) agus an Roinn Coimirce Sóisialaí (DSP)
- Cuairteanna ar Láithreacha

Déantar mionchur síos ar na hidirghabhálacha neamh-iniúchta in **Aguisín IV**.

Anailís agus Próifiliú um Meastóireacht Riosca - REAP

Is córas anailís riosca na gCoimisinéirí loncaim é an REAP. Rátálann sé rioscaí bonn custaiméirí na gCoimisinéirí loncaim agus tugtar clúdach thar na príomhchánacha agus dleachtanna. Ciallaíonn 'Riosca' sa chomhthéacs seo an riosca a dheasaítear ar phríomhghnó na gCoimisinéirí loncaim den 'cháin agus an dleacht ceart a bhailiú ag an am ceart'. Tá an REAP deartha chun anailís a dhéanamh ar réimse leathan sonraí (lena n-áirítear sonraí tríú páirtí) atá ag na Coimisinéirí loncaim ar chásanna cánacha agus dleachtanna agus chun scór a thabhairt bunaithe ar an leibhéal riosca a bhaineann leo. Tugtar túsáite do chásanna bunaithe ar riosca, chun cur ar chumas na gCoimisinéirí loncaim a n-aird a dhíriú orthu siúd is mó a theastaíonn sé uathu

agus teagmháil a íoslaghdú le custaiméirí comhlíontacha. Díríonn sé ar chuntas teiste custaiméara seachas ar thuairisceáin amháin, cinntítear cothroime trí na rialacha céanna a chur i bhfeidhm ar gach cás.

Cinneadh na rialacha seo trí chomheolas agus taithí na n-íniúcháirí loncaim.

Léirmheasanna ar Cheirdeanna, Gairmeacha nó Earnálacha Eacnamaíocha ar leith

Áirítear ar chlár comhlíonta bliantúil na gCoimisinéirí loncaim cásanna a scrúdú ó earnálacha eacnamaíocha ar leith. Ainmnítear gnéithe riosca. Cuirtear ceachtanna a fhoghlaimítear ó chásanna roghnaithe i bhfeidhm ansin ar an earnáil ina iomláine, agus ag díriú ar na cáiníocóirí sin a léiríonn na gnéithe riosca. Coigeartaítear samhail riosca an REAP chun rioscaí earnála ar leith a chur san áireamh. Baineann na gnáthrialacha iniúchta, mar a leagtar amach sa chód, le hiniúchtaí a dhéantar mar chuid de thionscadail earnála.

Baineann réimse de thionscadail ó chuirteanna comhlíonta neamhfhogartha go hiniúchtaí uileghabhálacha iomlána. Go minic, bailíonn na Coimisinéirí loncaim faisnéis ar earnáil roimh ré ó roinnt foinsí, lena n-áirítear an córas Anailís agus Próifiliú um Meastóireacht Riosca (REAP), torthaí ó fhiosrúcháin agus iniúchtaí eile san earnáil, eolas áitiúil, nó eolas ó thríú páirtithe, lena n-áirítear soláthraithe. D'fhéadfadh tionscadal díriú ar gach gnó in aon áit threolaíoch amháin. Uaireanta, iarrfar ar cháiníocóirí in earnáil “féin-athbhreithniú” a dhéanamh roimh fhógra iniúchta a fháil. Iarrtar orthu athbhreithniú a dhéanamh ar a gcuid tuairisceán, agus aird ar leith a thabhairt ar áiteanna riosca ar leith a d'aithin na Coimisinéirí loncaim. Pléann na Coimisinéirí loncaim le haon nochtadh cáilitheach a chuirtear isteach, mar thoradh ar fhéin-athbhreithniú, mar neamh-phrop-nochtadh cáilitheach le laghdú suntasach ar phionóis chánacha. (Féach Alt 2.9)

An Cód athbhreithnithe a oibriú

Tiocfaidh an Cód Cleachtais seo i bhfeidhm ón 1 Deireadh Fómhair 2010 maidir le hiniúchtaí a chuirtear in iúl ar an lá sin nó ina dhiaidh. Maidir le hiniúchtaí, lena bhfuil fógra tugtha, ach atá socraithe roimh an 1 Deireadh Fómhair 2010, féadfaidh an cáiníocóir rogha a dhéanamh cibé an ndéanfar an tsocraíocht faoi théarmaí an Chóid seo nó faoi Chód Cleachtais na nÍniúcháirí loncaim 2002.

Cinnfear na pionóis a chuirfear i bhfeidhm más rud é go ndearnadh an mhainneachtain roimh, ar, nó i ndiaidh an 24 Nollaig 2008.

Caibidil 1

Léargas Ginearálta ar Iniúchadh Cánach

- *Sainmhíniú ar Iniúchadh Cánach agus a aidhmeanna*
- *Léargas Ginearálta ar Imscrúdú Cánach*
- *Fógra faoi Iniúchadh/Imscrúdú Cánach*

1. LÉARGAS GINEARÁLTA AR INIÚCHADH CÁNACH

1.1 Aidhm an Iniúchta Cánaigh

Is é an príomhaidhm atá leis na cláir um sheirbhís do chustaiméirí, na cláir comhlíonta, iniúchta agus ionchúisimh ná comhlíonadh deonach a chur chun cinn le hoibleagáidí cánacha agus dleachtanna.

Baineann an clár iniúchta go príomha le neamh-chomhlíonadh a lorg agus a dhíspreagadh. Áirítear iad seo a leanas ar a réimse feidhmeanna

- Cruinneas tuairisceáin a aimsiú, dliteanas cánach a fhógairt nó aisíocaíocht a éileamh
- Dliteanais bhreise a aithint nó ábhair eile lena bhfuil coigeartuithe ag teastáil, más ann dóibh
- An cháin, an t-ús, agus na pionóis a bhailiú, nuair is iomchuí
- Na cásanna a aithint a bhaineann leis an gcritéir le haghaidh foilsitheoireachta ar liosta na mainnitheoirí cánacha faoi na forálacha d'Alt 1086 d'Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997
- Beart ceartaitheach a shonrú a bheidh ag teastáil chun cáiníocóirí a chur ar phróiseas comhlíonta más rud é go n-aimsítear earráidí nó mírialtachtaí le linn an iniúchta
- Na hathruithe gnásúla nó eile a mheas a bheidh riachtanach chun gníomhaíochtaí seachanta a dhíothú
- Más rud é go n-aimsítear tásca de throm-imghabháil cánach i gcásanna, iad a chur ar aghaidh chuig an Rannán Imscrúduithe agus Ionchúiseamh (IPD) chun iad a mheas le haghaidh ionchúiseamh
- Comhlíonadh a sheiceáil le reachtaíocht Chustaim agus reachtaíocht Máil araon, agus cruinneas agus críochnúlacht na sonraí a sheiceáil a iontráladh i ndearbhú custaim, lena n-áirítear iad sin a rinneadh faoi nósanna simplithe.

1.2 Sainmhíniú an Iniúchta Cánaigh

Is éard is iniúchadh cánach ann ná scrúdú orthu seo a leanas

- Tuairisceán cánach
- Dliteanas cánach a fhógairt nó aisíocaíocht a éileamh
- Ráiteas ar dhliteanas um Dhleacht Stampála
- Comhlíonadh gnó le reachtaíocht chánach agus dleachta

Maidir le scrúdú féadfar féachaint ar gach riosca i gcás ar leith nó díriú ar cheist amháin.

Cuirtear san áireamh freisin, más cuí in aon chás ar leith, agus freisin i gcásanna nár cuireadh tuairisceáin isteach, scrúdú ar leabhair, ar chuntais agus comhlíonadh le hoibleagáidí cánacha duine nó cuideachta chun leibhéal ceart dliteanais a bhunú. D'fhéadfadh go mbeadh baint aige freisin le riaráiste cánach d'fhonn an cáinócóir a chur ar an bpróiseas ceart cánaigh.

Seachas cásanna a roghnaítear go randamach (féach 1.3 thíos), bunaítear iniúchtaí go ginearálta ar roghanna feasacha de chásanna um próifíliú riosca, lena n-áirítear próifíliú ríomhchuidithe mar aon le heolas áitiúil. Féadfar cásanna iniúchta a roghnú freisin le haghaidh scrúdú ar rannán nó scéim ar leith.

D'fhéadfadh iniúchóir ar leith nó foireann d'iniúchóirí iniúchadh a dhéanamh ag brath ar mhéid nó ar chastacht an cháis, an gá le saineolas speisialtóra agus líon na gCeantar loncaim a ghlacann páirt san iniúchadh.

1.3 Clár Iniúchta Randamach

Is é príomhfhócas na gCoimisinéirí loncaim ná cásanna a roghnú le haghaidh iniúchta bunaithe ar tháscairí riosca éagsúla agus eolas eile atá ar fáil. Chomh maith leis an gclár riosca-bhunaithe déanann na Coimisinéirí loncaim Clár Iniúchta Randamach bliantúil. Is iad na haidhmeanna a bhaineann leis an gclár ná comhlíonadh a mheas agus a lorg le reachtaíocht chánach agus a chinntiú go mbeadh gach cáinócóir roghnaithe le haghaidh iniúchadh cánach.

1.4 Ríomh-Iniúchóireacht

Baintear úsáid as an téarma “ríomh-iniúchadh” agus “ríomh-iniúchóireacht” chun cur síos a dhéanamh ar chláir ríomhaireachta a úsáidtear chun taifid agus sonraí a cheistiú a stóráiltear ar chórais leictreonacha.

Níl aon idirdhealú idir cuntais a choimeádtar ar bhealach traidisiúnta agus cuntais a choimeádtar ar cheann nó níos mó den iliomad córas leictreonach tráchtála atá ar fáil.

Féadfar baint a bheith ag iniúchtaí le córais leictreonacha a scrúdú a úsáidtear sa ghnó agus cóipeáil leictreonach agus sonraí leictreonacha a íoslódáil le haghaidh anailíse. Ní athraíonn an méid sin cineál an iniúchta Cánaigh, ní dhéanann sé ach ligean don iniúchóir úsáid a bhaint as teicnící iniúchta ríomhchuidithe ar shonraí chustaiméara. Go hiondúil, iarrfaidh iniúchóirí Cánacha ar an gcáinócóir tuairiscí agus comhaid sonraí a chur ar fáil de chineál ar leith i bhformáid leictreonach.

Stóráilfear gach eolas digiteach a bhaintear amach ar ghléasanna stórála criptithe de réir ráthaíochtaí a leagtar amach i mbeartas um shlándáil sonraí na gCoimisinéirí loncaim agus i dtreoirilínte TFC. Ar an mbealach sin, tugtar cosaint do shonraí cáinócóra atá faoi rún.

Úsáideann iniúchóirí cánacha uirlisí agus teicnící tacaíochta leictreonacha éagsúla. Ach tabharfaidh litreacha fógartha iniúchta comhairle don cháinócóir, áfach, má bheartaítear teicnící ríomh-iniúchóireachta fairsinge a úsáid. Tá

roinnt seiceálacha leictreonacha caighdeánacha mar chuid den chuid is mó d'iniúchtaí agus níl gá le fógra roimh ré áfach.

Táthar ag súil go gcomhoibredh an cáiníochóir go hiomlán leis an iniúchóir Cánach. Áirítear cúnamh réasúnta a thabhairt chun eolas nó sonraí a stórladh go leictreonach a aimsiú nó a fháil.

1.5 Cuairteanna Neamhfhógartha

Go hiondúil ní thugann foireann comhlíonta cánach cuairt ar ghnó cáiníochóra gan choinne roimh ré. Uaireanta, má bhíonn gnó ag an oifigeach gar d'áitreabh ghnó an cháiníochóra, féadfaidh sé nó sí cuairt neamhfhógartha a thabhairt. I gcúinsí den sórt sin tabharfaidh an t-oifigeach comhairle, má bhíonn an chuairt mhíchaoithiúil ar bhealach ar bith, is féidir é a chur ar athló go dtí am agus dáta níos feiliúnaí.

Sna cásanna ina dtarlaíonn clár de spotseiceálacha ar choimeád cuntais áfach nó ar an gcruinneas de scipéid airgid nó teicneolaíocht eile “díolphointe”, ní gá fógra a thabhairt. Sna cláir sin, is gnách leo cuairt a thabhairt ar na gnóthaí uile in ionad siopadóireachta ar shráid nó i mbaile ar leith. Féach freisin alt 1.7 (b) maidir le cuairteanna neamhfhógartha a bhaineann le himscrúdú Cánach.

1.6 Imscrúduithe Cánacha

Is éard is imscrúdú ann ná scrúdú ar ghnóthaí custaiméara más rud é go bhfuil cúiseanna imní ar na Coimisinéirí Ioncaim faoi thromchionta cánacha.

Más rud é go bhfuil tásca soiléire ann de throm-imghabháil cánach maidir le custaiméir, ní gnách go mbeadh iniúchadh Cánach ar an gcás ach go ndéanfaí imscrúdú Cánach air. D'fhéadfadh ionchúiseamh coiriúil a bheith mar thoradh ar roinnt cásanna iniúchta. Más rud é, le linn iniúchta, go bhfeiceann iniúchóir tásca láidre a mholann tromchion cánach, tabharfaidh sé nó sí comhairle don cháiníochóir go bhféadfaí imscrúdú a dhéanamh. Bainisteofar an t-iniúchadh/ t-imscrúdú chun leanúint leis agus é a chríochnú i gcomhar leis an Rannán Imscrúduithe agus Ionchúiseamh.

Cuirtear tús le himscrúdú go hiondúil trí chomhairle a thabhairt don chustaiméir i scríbhinn go bhfuil a c(h)uid gnóthaí cánacha faoi imscrúdú. Sonrófar sa litir imscrúduithe an tréimhse imscrúduithe agus an ghníomhaíocht atá ag teastáil ón gcustaiméir agus bainfidh sé sin leis an eolas atá ag na Coimisinéirí Ioncaim. Ní chuirfidh an tréimhse sonraithe bac ar an iniúchóir ón tréimhse iniúchta a dhéanamh níos faide má thagann níos mó eolais chun cinn. Mar shampla, féadfar iarradh ar an gcustaiméir gach leabhar agus cuntas a chur ar fáil a bhaineann leis an tréimhse imscrúduithe le scrúdú ag iniúchóir ainmnithe ar dháta agus ag am sonraithe.

Más rud é go bhfaigheann custaiméir litir imscrúduithe féadfaidh sé nochtadh a dhéanamh ach ní bhainfidh sé tairbhe as an méid seo a leanas níos mó:

- An deis nochtadh cáilitheach a dhéanamh
- Foilsitheoireacht a sheachaint má bhaineann an tsocraíocht an critéir foilsitheoireachta d'Alt 1086 d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997
- Ráthaíocht ó na Coimisinéirí Ioncaim nach ndéanfar an cás a imscrúdú d'fhonn atreorú le haghaidh ionchúiseamh coiriúil

1.7 Fógra faoi Iniúchadh nó Imscrúdú Cánach

a) Fógra faoi Iniúchadh Cánach

Go hiondúil tugtar fógra fiche a haon lá d'iniúchadh Cánach don cháiníocóir agus dá g(h)níomhaire araon.

Maidir le gach litir a eisítear chuig cáiníocóir nó gníomhaire léireofar go soiléir an cineál idirghabhála Cánaigh. Leagfar amach an scóip den idirghabháil, agus tabharfar réimse ann ó cheist amháin le haghaidh tréimhse nó bliain sonracha go hiniúchadh uileghabhálach le haghaidh roinnt blianta.

Más rud é go bhfuil iniúchadh Cánach le bheith ann, beidh an méid seo a leanas scríofa ar an litir: “Fógra faoi Iniúchadh Cánach”

Ón dáta de litir faoi “Fógra faoi Iniúchadh Cánach” a eisiúint (is é sin an dáta a léirítear ar an litir) chuig an gcáiníocóir nó chuig an ngníomhaire, níl an deis ann ‘neamh-phrop-nochtadh cáilitheach’ a dhéanamh níos mó. Is féidir leis an gcáiníocóir ‘prop-nochtadh cáilitheach’ a dhéanamh áfach sula gcuirtear tús le scrúdú ar na leabhair agus na cuntais.

Má thagann mainneachtana cánacha chun cinn i gcuideachta ina bhfuil stiúrthóir mar úinéir, is gnách gur de bhuntáiste duine nó níos mó de na stiúrthóirí. Dá réir sin, áirítear ar iniúchadh ar chuideachta ina bhfuil stiúrthóir mar úinéir iniúchadh ar ghnóthaí cánacha an stiúrthóra. I gcásanna den sórt sin, gheobhaidh gach páirtí atá faoi réir an iniúchta fógra faoi iniúchadh Cánach.

b) Fógra faoi Imscrúdú Cánach

Más rud é go bhfuil iniúchadh Cánach le bheith ann, beidh an méid seo a leanas scríofa ar an litir: “Fógra faoi Imscrúdú Cánach”

Ón dáta de litir faoi “Fógra faoi Imscrúdú Cánach” a eisiúint (is é sin an dáta a léirítear ar an litir) chuig an gcáiníocóir nó chuig an ngníomhaire, níl an deis ann ‘neamh-phrop-nochtadh cáilitheach’ a dhéanamh níos mó.

Tá cásanna ann ina shonraítear imscrúduithe Cánacha mar chásanna leanúnacha gan fógra foirmiúil chuig an gcáiníocóir; leagtar amach

imscrúduithe den sórt sin in alt 2.10.

I gcúinsí eisceachtúla, maidir le hiniúcháirí Cánacha atá ag imscrúdú trom-imghabháil cánach, féadfar cuairt a thabhairt ar áit ghnó an cháiníocóra gan fógra roimh ré. Bronnann reachtaíocht Chánach cumhachtaí neamh-ghnáthamha ar leith le húsáid chun gníomhú in aghaidh seachaint agus bac chánach agus dleachta d'imscrúdú. Déanfar cumhachtaí cánacha agus gníomhaíochtaí a moladh a phlé agus molfaidh an tOifigeach Cánach sinsearach údaraithe iad roimh ré.

c) Idirghabhálacha Cánacha eile

I ngach cúinse eile ina n-eisítear litir chuig an gcáiníocóir nó an ngníomhaire, ní iniúchadh ná imscrúdú í an idirghabháil Chánach agus dá réir sin ní chuirtear bac ar cheart an cháiníocóra neamh-phrop-nochtadh cáilitheach a dhéanamh.

Caibidil 2

Mainneachtana Cánacha agus

Dleachtanna a Rialú

- *Féincheartú*
 - *Coigeartuithe a dhéantar gan Pionóis*
 - *Gan Cailteanas Nósanna Cánacha*
 - *Nochta chuig na Coimisinéirí Ioncaim agus na buntáistí le Nochtadh Cáilitheach (ó 2.6)*
 - *Cuntais Leordhóthanacha a Choimeád*
-

2. MAINNEACHTANA CÁNACHA AGUS DLEACHTANNA A RIALÚ

2.1 Gnóthaí cánacha agus dleachtanna a rialú

Baineann buntáiste le cáiníocóir a dhéanann a chuid/cuid gnóthaí cánacha agus dleachtanna a athbhreithniú go rialta. Má bhíonn mírialtachtaí ann, ba chóir iad a mheas agus a thuairisciú chuig na Coimisinéirí Ioncaim. Is féidir leis an méid sin airgead a shábháil chun socraíocht a bhaint amach leis na Coimisinéirí Ioncaim. Féadfaidh cáiníocóirí a gcuid gnóthaí a rialú ar roinnt bealaí:

- Féincheartú
- Earráid Neamhurchóideach a dhearbhu
- Coigeartú Teicniúil a dhéanamh
- Éileamh ar Gan Cailteanas Cánach a dhéanamh
- Nochtadh Cáilitheach a dhéanamh

2.2 Féincheartú

Is mian leis na Coimisinéirí Ioncaim rudaí a éascú do cháiníocóirí a aimsíonn earráidí tar éis dóibh na tuairisceáin chánacha ábhartha a fhágáil isteach agus ar mian leo an suíomh a rialú. Ligfidh na Coimisinéirí Ioncaim do cháiníocóirí “féincheartú” a dhéanamh ar thuairisceáin gan pionóis, chun cáiníocóirí a spreagadh a staid chomhlíonta a athbhreithniú go rialta, faoi réir na gcoinníollacha seo a leanas:

- Ní mór don cháiníocóir na Coimisinéirí Ioncaim a chur in iúl i scríbhinn faoi na coigeartuithe a bheidh le déanamh
- Ní mór don cháiníocóir ríomhaireacht den ús cánach agus reachtúil ceart a chur san áireamh
- Ní mór íocaíocht mar shocraíocht a bheith leis an iarratas (Féach alt 4.8 maidir le híocaíochtaí.)
- Maidir le híocóirí CBL démhíosachán/ráitheachán/leathbhliantúla, má tá an gearríocaíocht CBL don tréimhse le ceartú níos lú ná €6,000, is féidir an méid cánach a chur san áireamh (gan ús ná fógra chuig na Coimisinéirí Ioncaim) mar choigeartú ar an gcéad tuairisceán CBL comhfhreagrach ina ndearnadh an earráid.

Beidh na teorainneacha ama seo a leanas i bhfeidhm maidir le féincheartú:

- Maidir le “daoine inmhuirir” ní mór don fhéincheartú tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta dlite chun an tuairisceán bliantúil a chomhdú
- Maidir le CBL, ní mór don fhéincheartú tarlú roimh an dáta dlite chun an tuairisceán um Cháin Ioncaim nó Cháin Chorpáraide a chomhdú don tréimhse inmhuirir laistigh den tréimhse a chríochnaíonn an

tréimhse CBL ábhartha

- Maidir leis an tuairisceán bliantúil ÍMAT/ÁSPC/Tobhach loncaim, ní mór don fhéincheartú tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta dlite chun an tuairisceán bliantúil a chomhdú
- Maidir le Cáin Chonarthaí Iomchuí, ní mór don fhéincheartú tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta dlite chun an tuairisceán bliantúil a chomhdú
- Ní mór féincheartú do CAT tarlú laistigh de dhá mhí dhéag den dáta dlite chun an tuairisceán bliantúil a chomhdú

Ní chuirfear an buntáiste d'fhéincheartú i bhfeidhm más rud é gur thug na Coimisinéirí loncaim fógra don cáiníocóir faoi iniúchadh nó go ndeachaigh siad i dteagmháil leis an gcáiníocóir maidir le himscrúdú a bhain lena g(h)nóthaí cánacha. Ní chuirfear an buntáiste d'fhéincheartú i bhfeidhm má bhaineann an ceartú beartaithe le cás d'iompar de bhun tola, a bhí in aon tréimhse roimh an tréimhse féincheartuithe. I gcleachtas ciallaíonn sé sin nach féidir le cáiníocóir meascán a dhéanamh de nochtadh cáilitheach agus féincheartú ar iompar de bhun tola athfhillteach.

Ní bheidh iniúchadh mar thoradh ar fhéincheartú de réir an ailt seo. Féadfaidh iniúchadh ar an tuairisceán teacht as bunaithe ar ghnáthnósanna roghnaithe, áfach.

A luaithe is atá na teorainneacha ama d'fhéincheartú thuasluaite dulta i léig féadfaidh an cáiníocóir a bheith i dteideal an bhuntáiste 'nochtadh cáilitheach' a dhéanamh.

2.3 Earráid Neamhurchóideach

Ní bheidh pionóis iníoctha maidir le mainneachtain chánach agus ní lorgóidh iniúchóir é má tá an t-iniúchóir sásta, tar éis dó dul i gcomhairle má tá sé in amhras, nach raibh an mhainneachtain chánach de bhun tola agus nach raibh sé inchurtha i leith na mainneachtana ar aon bhealach a rinne an cáiníocóir chun cúram réasúnta a ghlacadh cloí lena n-oibleagáidí cánacha.

Ar na fachtóirí le breithniú chun cinneadh a dhéanamh cibé an mbeidh pionóis ann tá:

- Cibé an mbeidh an méid cánach níos lú ná €6,000
- Cibé an measann an t-iniúchóir gur chuir an cáiníocóir na leabhair agus na cuntais iomchuí ar fáil, i bhfeidhm agus iad a choimeád i gceart chun na hoibleagáidí cánacha a chomhlíonadh
- An ghnáthaíocht ina dtarlaíonn earráidí, lena gceapfadh duine aonair a bheith neamhurchóideach. Earráidí a dhéanamh go leanúnach, a léiríonn nach bhfuil an leibhéal cúraim iomchuí curtha ar fáil, a chuirfeadh an mhainneachtain sa chatagóir 'lompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha/Cúram neamhleor' nó níos

airde. (Maidir le catagóirí mainneachtana, agus a n-iarmhairtí, féach Caibidil 4).

- An cuntas comhlíonta roimhe sin de chustaiméir. Is fachtóir le cur san áireamh é cuntas maith comhlíonta chun cinneadh a dhéanamh cibé cúram réasúnta a dhéanamh. Os a choinne sin, léireodh cuntas olc comhlíonta míchúram ginearálta maidir le gnóthaí cánacha
- Más rud é gur earráid neamhábhartha í an earráid atá le ceartú.

Cuirfear ús reachtúil i bhfeidhm.

Dleacht Stampála

Ní shaorfar pionóis iníoctha faoi Alt 14 d'Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999 faoi "earráid neamhurchóideach" ach féadfar é a bheith faoi réir maolaithe faoi mar a fhoráiltear san Acht.

2.4 Coigeartuithe Teicniúla

Féadfar cur síos a dhéanamh ar choigeartuithe teicniúla mar choigeartuithe ar dhliteanas a thagann chun cinn ó dhifríochtaí i míniú nó ar chur i bhfeidhm reachtaíochta.

Maidir le coigeartú teicniúil nach meallann pionóis, ní mór go mbeadh an t-iniúchóir sásta;

- go bhfuil cúram cuí tógtha ag an gcáiníocóir, agus
- go bhfuil an chóireáil lena mbaineann bunaithe ar an dlí a léirmhíniú, a measadh a bheith ceart go réasúnta.

Braitheann an chóireáil ar an staid a thóg an cáiníocóir maidir le mír ar leith ar roinnt fachtóirí cosúil leo seo a leanas:

- Castacht na ceiste teicniúla agus na reachtaíochta ábhartha
- Cinntí na cúirte agus cinntí foilsithe an Coimisinéara Achomhairc atá ábhartha ag an bpointe i gceist, i.e. an méid d'fhasach reachtúla atá ar fáil
- An treoir atá ar fáil don cháiníocóir, lena n-áirítear Ráitis Chánacha Cleachtais agus Fáisnéisiú Cánach, ríomhchoimrí ábhartha ar láithreán gréasáin na gCoimisinéirí Ioncaim agus rochtain ar Sheirbhísí Teicniúla Cánacha
- Impleachtaí cánacha den chinneadh a tógadh. Maidir le cáiníocóir a thógann staid ar ábhar lena mbaineann iarmhairtí cánacha suntasacha, bheifí ag súil go dtabharfaidís cúram cuí.

Ní thabharfar aird ar ábhair atá bunaithe go maith i gcásdlí agus i bhfasach mar

choigeartuithe teicniúla.

Cuirfear ús reachtúil i bhfeidhm.

2.5 Gan Cailteanas Cánach

Ionracas an chórais chánaigh a choimeád

Lorg na cáiníocóirí seasamh lena dteip an córas cánach a oibriú i gceart trína éileamh nach dtagann cailteanas cánach chun cinn. D'ainneoin nach mbeadh aon chailteanas glan cánach i roinnt cásanna, tá freagracht shoiléir ag na Coimisinéirí loncaim an t-oibriú ceart den chóras cánach a chinntiú. Chreimfeadh neamhoibriú nó oibriú mícheart, má ligtear dó leanúint gan chead, ionracas an chórais chánaigh. Ina theannta sin, ardaíonn sé an riosca de chailteanas cánach agus féadfar buntáiste míchneasta a thabhairt do ghnó thar a iomaitheoirí. Maidir le neamh-mhuirir CBL agus an teip RCT a bhaint as, mar shampla, bheadh dliteanas níos mó le gearradh ag na Coimisinéirí loncaim mar thoradh air sin ar an gcéad chustaiméir eile sa slabhra nó ar an bhfochonraitheoir. Beidh de cheangal ar na Coimisinéirí loncaim a ghlacadh, mura nó go dtí go gcruthaítear a mhalairt, go dtagann cailteanas cánach as neamhoibriú córais chánaigh agus ní mór é a phionósú. Níl mórán éilimh beartaithe ag na Coimisinéirí loncaim ó cháiníocóirí maidir le 'gan cailteanas cánach' ach tá sé ar an eolas i gcásanna eisceachtúla go bhféadfadh cás 'gan cailteanas cánach' teacht chun cinn.

Tugann na forálacha seo creat leathan lenar féidir déileáil le héilimh 'gan cailteanas cánach' maidir le CBL agus RCT.

Teip ginearálta córas cánach a oibriú

Ní mheasfar éilimh ar chóireáil sainghnóthaíochta 'gan cailteanas cánach' más rud é go bhfuil teip ginearálta córas cánach a oibriú.

Dualgas cruthúnais go sástacht na gCoimisinéirí loncaim

I ngach cás tá an dualgas ar an gcáiníocóir cruthúnas a chur ar fáil chun léiriú go cinntitheach go sástacht na gCoimisinéirí loncaim nach bhfuil aon chailteanas cánach. Más rud é nach gcuirfear an cruthúnas seo ar fáil, ní chuirfear na socruithe 'gan cailteanas cánach' i bhfeidhm.

Ní ghlacfar le héilimh 'Gan Cailteanas Cánach' in aon cheann de na cúinsí seo a leanas:

- Más rud é go bhfuil an mhainneachtain sa chatagóir *iompar de bhun tola*

- Más rud é go bhfuil teip ginearálta ar an gcóras cánach a oibriú
- Más rud é nár cruthaíodh ‘gan cailteanas cánach’ go sástacht na gCoimisinéirí loncaim
- Más rud é nár chomhoibrigh an cáiníocóir
- Más rud é go bhfuil an mhainneachtain sa chatagóir *iompar míchúramach*, agus nach bhfuil nochtadh cáilitheach ná comhoibriú.

Cóireáil inar léiríodh ‘gan cailteanas cánach’ go soiléir

I gcásanna atá san áireamh faoin gcritéir thuasluaite, tá na Coimisinéirí loncaim réidh déileáil leis na cásanna ‘gan cailteanas cánach’ mar seo a leanas:

- (i) **Ní bhaileofar cáin** más rud é go n-éilíonn cáiníocóir go dtagann staid ‘gan cailteanas cánach’ chun cinn ina gcás, agus go gcruthaíonn siad é go sástacht na gCoimisinéirí loncaim, lena n-áirítear doiciméadú tacaíochta

Féadfar ús reachtúil a lorg, ach beidh teorainn air sin in aon tréimhse ina bhfuil cailteanas sealadach cánach

Ní chuirfear an chóireáil seo i bhfeidhm sa mhéid is gur cruthaíodh ‘gan cailteanas cánach’ go sástacht na gCoimisinéirí loncaim.

Gearrfaidh na Coimisinéirí loncaim pionóis de réir an tábla seo thíos.

- (ii) Earráid neamhurchóideach agus coigeartuithe teicniúla – Ní chuirfear pionós i bhfeidhm más rud é go bhfuil neamhoibriú cánach mar gheall ar earráid neamhurchóideach. Is é sin le rá, gur thug an cáiníocóir cúram réasúnta cloí lena n-oibleagáidí cánacha.

Ní mheasfar neamhchur i bhfeidhm pionós más rud é go raibh an neamhoibriú cánach bunaithe ar ‘choigeartú teicniúil’ aitheanta. Féach Ailt 2.3 agus 2.4 maidir le fachtóirí le cur san áireamh.

An leibhéal iomchuí pionóis a mheas

Ar na comaoineacha le cur san áireamh in éileamh ‘gan cailteanas cánach’ tá:

- An cuntas comhlíonta ginearálta den cháiníocóir agus an leibhéal comhoibrith a cuireadh ar fáil
- Cibé an raibh an teip mar chás ar leith nó cibé an ndearna an cáiníocóir éileamh ‘gan cailteanas cánach’ roimhe sin
- Cibé an ndearnadh céimeanna leordhóthanacha chun ateagmhas a chosc

- Cibé an ndearnadh nochtadh cáilitheach ‘gan caillteanas cánach’.

I gcásanna inar éilíodh ‘gan caillteanas cánach’, ba chóir don cháiníocóir nochtadh cáilitheach ‘gan caillteanas cánach’ a dhéanamh, agus na Coimisinéirí loncaim a chur ar an eolas faoin mainneachtain chánach. Leagtar amach na pionóis le gearradh ar an tábla pionóis atá in alt 2.5.1 anseo thíos.

Níl aon cheart achomhairc in aghaidh diúltú na gCoimisinéirí loncaim glacadh le héileamh ‘gan caillteanas cánach’.

2.5.1 Pionóis a ghearrtar le haghaidh Mainneachtain Chánach Gan Caillteanas Cánach

GAN CAILLTEANAS CÁNACH MAINNEACHTAIN CHÁNACH	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	NOCHTADH CÁILITHEACH GAN CAILLTEANAS CÁNACH	
Gach ‘iompar míchúramach’ mainneachtain chánach gan caillteanas cánach i gcás in bhfuil ‘nochtadh cáilitheach’		Prop-nochtadh cáilitheach agus comhoibriú	Neamh-phrop-nochtadh cáilitheach agus comhoibriú
An chéad nochtadh cáilitheach sa chatagóir seo	<i>lompar míchúramach</i>	Lúide 6% nó €15,000	Lúide 3% nó €5,000
An dara nochtadh cáilitheach sa chatagóir seo	<i>lompar míchúramach</i>	Lúide 6% nó €30,000	Lúide 3% nó €20,000
An tríú nochtadh cáilitheach nó nochtadh ina dhiaidh sin sna catagóirí sin	<i>lompar míchúramach</i>	Lúide 6% nó €60,000	Lúide 3% nó €40,000
MAINNEACHTAIN CHÁNACH GAN CAILLTEANAS CÁNACH	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	COMHOIBRÍÚ AMHÁIN	
Gach ‘iompar míchúramach’ mainneachtain chánach gan caillteanas cánach i gcás nach bhfuil ‘nochtadh cáilitheach’	<i>lompar míchúramach</i>	Lúide 9% nó €100,000	
Nótaí: Mainneachtain Chánach Gan Caillteanas Cánach			
<i>Ní mheasfar éilimh ar ‘gan caillteanas cánach’ i gcás teip ginearálta an córas cánach a oibriú nó i gcás nach bhfuil comhoibriú ag an gcáiníocóir</i>			
<i>Ní bhaileofar an cháin i gcás go gcruthaíonn an cáiníocóir, go sástacht na gCoimisinéirí loncaim, nach bhfuil caillteanas cánach chuig an Státchiste</i>			
<i>Gearrfar ús, ach amháin don tréimhse d’aon chaillteanas cánach sealadach</i>			
<i>Féadfar go ngearrfaí pionós i ngach cás seachas i gcás ‘earráid neamhurchóideach’ nó ‘coigeartú teicniúil’. Is é €100,000 an t-uaspionós</i>			
<i>Maidir le cásanna ‘Gan caillteanas cánach’, i gcás nár dearnadh nochtadh cáilitheach, féadfar go mbeidís faoi réir ionchúisimh</i>			

2.6 Nochtadh Cáilitheach

Ba chóir a chur san áireamh go léiríonn socraithe iniúchta roinnt fachtóirí:

- (i) An raibh nochtadh cáilitheach ann? (Féach Alt 2.7)
- (ii) An cáilitheach prop nó neamh-phrop a bhí sa nochtadh cáilitheach ?
- (iii) Cén chatagóir de mhainneachtain chánach a tharla?

Roinntear mainneachtain chánach sna catagóirí seo a leanas;

- iompar de bhun tola
 - iompar míchúramach le hiarmhairtí cánacha suntasacha agus
 - iompar míchúramach gan iarmhairtí cánacha suntasacha.
- (iv) Cibé ar chomhoibrigh an cáiníocóir nó nár chomhoibrigh in iompar an iniúchta

Is príomhghnéithe iad na coincheapa de ‘nochtadh cáilitheach’, ‘prop-nochtadh cáilitheach’ agus ‘neamh-phrop-nochtadh cáilitheach’ chun leibhéal pionóis sibhialta iníoctha a chinneadh i socraíochtaí idir cáiníocóirí agus na Coimisinéirí Ioncaim.

Tugann nochtadh cáilitheach a dhéanamh teidlíocht don cháiníocóir laghdú suntasach i bpionós a bhaineann le haon socraíocht chánach. Léiríonn Tábla Pionóis 1, alt 4.6.2, conas mar a idirghníomhaíonn na fachtóirí leagtha amach thuas chun pionóis cáinghiaráilte i socraíocht iniúchta i gcás an mhainneachtain a tharla ar nó i ndiaidh an 24 Nollaig 2008.

Léiríonn Tábla Pionóis 2, alt 4.6.4, ríomhaireacht na bpionós cáinghiaráilte le haghaidh mainneachtana cánacha a tharla roimh an 24 Nollaig 2008.

Tá an tábhacht a bhaineann le nochtadh cáilitheach a dhéanamh agus an tráthúlacht de nochtadh cáilitheach soiléir sna táblaí seo.

Ní dhéanfar imscrúdú ar cháiníocóir a dhéanann nochtadh cáilitheach d’fhonn ionchúiseamh agus ní fhoilseofar a s(h)ocraíocht chánach ar liosta na mainnitheoirí cánacha de réir Alt 1086 d’Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997.

Baineann sainmhínithe reachtúla de -

- nochtadh cáilitheach
- prop-nochtadh cáilitheach, agus
- neamh-phrop-nochtadh cáilitheach.

2.7 Sainmhíniú ar ‘Nochtadh Cáilitheach’

Is éard is ‘nochtadh cáilitheach’ ann ná nochtadh d’eolas iomlán maidir le, agus sonraí iomlána de, gach ábhar is cionsiocair le dlíteanas ar cháin lena dtagann pionós chun cinn, **a dhéantar i scríbhinn, a shíníonn an cáiníocóir nó a**

shínítear thar ceann an cháiníocóra agus lena ngabhann:

- a) **Dearbhú**, a mhéid is fearr is eol don duine, agus mar a chreideann an duine go bhfuil gach ní sa nochtadh ceart agus iomlán
- b) **Íocaíocht** de cháin nó dleacht agus ús ar íocaíocht dheireanach den cháin nó dleacht sin.

Ina theannta sin -

- ní mór do gach nochtadh cáilitheach (prop agus neamh-phrop) sa chatagóir *iompar de bhun tola/mainneachtain de bhun tola de mhainneachtain* chánach na méideanna a lua de **gach dliteanas cánach agus úis, maidir le gach ceanncánach agus tréimhsí**, ina dtagann dliteanais chun cinn, mar thoradh ar iompar de bhun tola, nár nochtadh roimhe sin
- i gcás prop-nochtadh cáilitheach sa chatagóir *iompar míchúramach/ ollmhíchúram/cúram neamhleor* de mhaineachtain chánach, ní mór don nochtadh cáilitheach na méideanna a lua de **gach dliteanas cánach agus úis maidir le ceanncánach agus tréimhsí** ábhartha laistigh den scóip den iniúchadh molta
- i gcás neamh-phrop-nochtadh cáilitheach sa chatagóir *iompar míchúramach/ollmhíchúram/cúram neamhleor* de mhaineachtain chánach, ní mór don nochtadh cáilitheach na méideanna a lua de **gach dliteanas cánach agus úis maidir le ceanncánach agus tréimhsí** atá mar ábhar de neamh-phrop-nochtadh cáilitheach.

2.7.1 Dliteanais Ghaolmhara

Féadfaidh an t-iniúcháir dliteanais ghaolmhara a leanúint freisin do cheanncánacha nó do thréimhsí nach bhfuil laistigh den tús-scóip den iniúchadh agus leathnófar leis na buntáistí de phrop-nochtadh cáilitheach go dtí na dliteanais.

2.7.2 Dliteanais nach bhfuil laistigh den tús-scóip den iniúchadh

I gcásanna nach mbaineann *mainneachtain de bhun tola/iompar de bhun tola*, má tharraingíonn an t-iniúcháir Cánach aird an cháiníocóra ar cheisteanna nach bhfuil laistigh de thús-scóip an iniúchta, gan an t-iniúchadh a leathnú go foirmiúil, beidh an buntáiste ag an gcáiníocóir de neamh-phrop-nochtadh cáilitheach maidir le haon dliteanais a nochtadh ar cheisteanna den chineál sin.

2.7.3 Nochtadh Cáilitheach agus Pionóis a Ríomh

Ní gá do nochtadh cáilitheach aon tagairt a dhéanamh do phionóis nó méid na bpionós dlite a lua. Tar éis nochtadh cáilitheach a fháil, comhaontóidh an t-iniúcháir na pionóis leis an gcáiníocóir agus gheofar íocaíocht den mhéid iomlán den tsocraíocht lena n-áirítear cáin, dleacht, ús agus pionóis.

2.7.4 Nochtadh Cáilitheach agus Íocaíocht

Ar cheann de na coinníollacha de nochtadh cáilitheach **NÍ MÓR** go mbeadh an dliteanas atá dlite íoctha. Maidir le moladh fíor, dílis agus aitheanta an dliteanas comhaontaithe a íoc (lena mbaineann íocaíocht nó íocaíocht socraithe comhaontaithe céimnithe de réir nósanna comhaontaithe tráthchoda na gCoimisinéirí Ioncaim) sásóidh an méid sin an critéir íocaíochta do nochtadh cáilitheach. Más rud é nach dtugann cáiníocóir onóir do chomhaontú céimnithe íocaíochta, agus go bhfuil na Coimisinéirí Ioncaim sásta nach raibh an nochtadh agus an cuspóir íocaíochta a dhéanamh bona fide, ní mheasfar gur nochtadh cáilitheach é an nochtadh. Coimeádann na Coimisinéirí Ioncaim de cheart acu tús a chur le himscrúdú nó dul sa tóir air d'fhonn ionchúiseamh coiriúil i gcásanna den sórt sin.

2.7.5 Nochtadh Cáilitheach agus Neamhfhoilsiú

Maidir le gach mainneachtain chánach, beag beann ar an dáta a tharla an mhainneachtain chánach, cuirfidh nochtadh cáilitheach mar a mhínítear in alt 2.7 ar chumas an cháiníocóra na buntáistí a urrú de neamhfhoilsiú.

2.7.6 Nochtadh Cáilitheacha agus Ionchúiseamh

Más rud é go ndéanann cáiníocóir prop-nochtadh cáilitheach nó neamh-phrop-nochtadh cáilitheach, ní cuirfidh na Coimisinéirí Ioncaim tús le himscrúdú d'fhonn an cáiníocóir a ionchúiseamh. Féadfar cáiníocóir a imscrúdú d'fhonn ionchúiseamh a dhéanamh i gcás nach nochtadh cáilitheach iad na mainneachtana cánacha.

2.7.7 Nochtadh Cáilitheacha agus Cuideachtaí

Féadfar go mbeadh gá le hiniúchadh ar chuideachtaí eile laistigh de ghrúpa tar éis iniúchadh ar mháthairchuideachta nó fochuideachta. Murar tugadh comhairle do chuideachta a iniúchadh go gclúdaíonn an t-iniúchadh cuideachtaí eile laistigh den ghrúpa, ní chuireann an fógra iniúchta cosc ar ghrúpachuideachtaí eile neamh-phrop-nochtadh cáilitheach a dhéanamh. Más rud é gur eisíodh fógra iniúchta do chuideachta eile laistigh den ghrúpa, áfach, mheasfaí ansin gur prop-nochtadh cáilitheach aon nochtadh a rinne an chuideachta eile.

2.8 Sainmhíniú ar ‘Prop-Nochtadh Cáilitheach’

Ciallaíonn ‘prop-nochtadh cáilitheach’ nochtadh cáilitheach a rinneadh do na Coimisinéirí Ioncaim nó d’oifigeach Cánach sa tréimhse idir-

- a) an dáta ar thug oifigeach Cánach fógra don duine den dáta a chuirfear tús leis an iniúchadh, agus
- b) an dáta a thosaíonn an t-iniúchadh.

Is é ‘An dáta a tugadh fógra don duine’ an dáta den litir fógartha iniúchta.

I gcleachtas ciallaíonn sé sin gur nochtadh é an prop-nochtadh cáilitheach tar éis fógra iniúchta a eisiúint ó na Coimisinéirí Ioncaim ach roimh scrúdú ar na leabhair agus na cuntais nó doiciméadú eile. Más rud é gur eisíodh fógra iniúchta deisce, sonrófar tosú ar scrúdú ar na leabhair agus na cuntais mar an lá tar éis dul in éag don tréimhse fógartha.

2.9 Sainmhíniú ar ‘Neamh-Phrop-Nochtadh Cáilitheach’

Ciallaíonn ‘neamh-phrop-nochtadh cáilitheach’ nochtadh cáilitheach lena bhfuil na Coimisinéirí Ioncaim sásta go bhfuil sé tugtha go saorálach dóibh;

- a) roimh dóibh tosú ar iniúchadh nó imscrúdú nó d’oifigeach Cánach in aon ní is cionsiocair le dliteanas nó cáin, nó
- b) más rud é go dtugann oifigeach Cánach fógra do dhuine faoi dháta ina dtosófar ar iniúchadh nó imscrúdú in aon ní is cionsiocair le dliteanas nó cáin ar an duine sin, roimh an bhfógra sin.

I gcleachtas ciallaíonn an méid sin gur ‘neamh-phrop-nochtadh cáilitheach’ é nochtadh a dhéantar sula n-eisítear litir a fhógraíonn iniúchadh don cháiníocóir (is é sin, roimh an dáta a eisíodh an litir fógartha) nó roimh thús an imscrúdaithe.

2.10 Eisiaimh – nochtadh nach sonraítear mar Nochtadh Cáilitheach

Maidir le nochtadh a dhéanann cáiníocóir ní nochtadh cáilitheach a bheidh ann más rud é go mbaineann aon cheann de na cúinsí seo a leanas leis:

- a) Más rud é sula ndéantar an nochtadh, gur thosaigh oifigeach Cánach iniúchadh nó imscrúdú ar aon ní sa nochtadh sin agus gur dearnadh teagmháil leis an duine sin, nó duine thar ceann an duine sin, maidir leis sin
- b) Más nithe mar seo a leanas atá sa nochtadh -
 - (i) atá ar eolas, nó a bheidh ar eolas, ag na Coimisinéirí Ioncaim trína gcuid imscrúduithe féin nó trí imscrúdú a rinne comhlacht nó gníomhaireacht reachtúil
 - (ii) atá laistigh den scóip d’fhiosrúchán le déanamh go poiblí go hiomlán nó i bpáirt, nó
 - (iii) lena bhfuil nasc ag an duine a rinne an nochtadh, nó lena mbeidh nasc, go poiblí.

Ar na nithe dá dtagraítear in (b)(i) thuasluaite tá imscrúduithe de rang de chásanna cosúil le cásanna Ansbacher, cásanna Bhinse Moriarty nó cásanna Bhinse Mahon.

- c) Má tá an nochtadh a rinne duine neamhiomlán trí thagairt do na coinníollacha mar a leagtar amach in alt 2.7
- d) Má tugadh an nochtadh de bhriathar. Ní shonrófar nochtadh de bhriathar mar ‘nochtadh cáilitheach’. Ní mór go mbeadh nochtadh cáilitheach i scríbhinn.

2.11 An Dara, an Tríú Nochtadh Cáilitheach agus Nochta ina dhiaidh sin

Tá sé míchuí (i gcásanna nach bhfuil an riail 5 bliana i bhfeidhm – féach alt 2.12) go mbeadh laghdú ar pionóis mar an gcéanna nó laghdú ar bhonn nochta cáilitheacha de mhainneachtana cánacha athfhillteacha sna catagóirí de *iompar de bhun tola, mainneachtain de bhun tola, agus iompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha/ollmhíchúram*.

(i) Na Dara Nochta Cáilitheacha – Pionóis a Ríomh

Maidir le mainneachtana le hiompar de bhun tola agus iompar míchúramach a tharla ar nó i ndiaidh an 24/12/2008 – Féach Tábla Pionóis 1, alt 4.6.2

Maidir le mainneachtana de bhun tola agus ollmhíchúram a tharla roimh an 24/12/2008 – Féach Tábla Pionóis 2, alt 4.6.4.

(ii) Na Tríú Nochta Cáilitheacha agus Nochta ina dhiaidh sin – Pionóis a Ríomh

Maidir le mainneachtana le hiompar de bhun tola agus iompar míchúramach a tharla ar nó i ndiaidh an 24/12/2008 – Féach Tábla Pionóis 1, alt 4.6.2

Maidir le mainneachtana de bhun tola agus ollmhíchúram a tharla roimh an 24/12/2008 – Féach Tábla Pionóis 2, alt 4.6.4.

Tabharfar neamhaird ar nochtadh cáilitheach de mhainneachtana cánacha, mainneachtana cánacha a tharla roimh athrú úinéireachta (laistigh den chiall d’Alt 1, Sceideal 9, d’Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997) de chuideachta, maidir le hiarratas den chuid ar nochtadh cáilitheach a rinneadh tar éis athrú úinéireachta, sa mhéid is go n-athraítear nochtar mainneachtana tar éis athrú úinéireachta.

2.12 An Riail 5 Bliana maidir le Nochta Cáilitheacha

Más rud é nach ndéanann cáiníocóir aon nochta cáilitheacha breise laistigh de chúig bliana de nochtadh cáilitheach roimhe sin, déileáiltear le nochtadh cáilitheach amach anseo mar chéad nochtadh cáilitheach.

Sa chomhthéacs sin, ba chóir an méid seo a leanas a thabhairt faoi deara:

- Féadfaidh nochtadh cáilitheach a bheith mar dhara nochtadh cáilitheach más rud é go raibh dliteanas ar cheanncánach ar leith sa chéad nochtadh cáilitheach

Sampla: Más rud é go raibh an nochtadh cáilitheach roimhe sin i leith CBL amháin agus go bhfuil an nochtadh cáilitheach reatha i leith Cáin Chorparáide, ansin sonrófar an nochtadh cáilitheach reatha mar chéad nochtadh cáilitheach

- Ní chuirtear nochtadh cáilitheacha sa chatagóir *iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha/cúram neamhleor* más rud é go bhfuil líon na nochtadh cáilitheacha á ríomh ag an gcáiníocóir. Beartaítear na catagóirí sin a bheith mar mhion-mhainneachtana.

2.13 Tréimhse le haghaidh Nochtadh Cáilitheach a ullmhú

Maidir le tréimhse chomhaontaithe ama a urrú chun nochtadh cáilitheach a réiteach agus a dhéanamh, ní mór don cháiníocóir fógra rúin a thabhairt chun nochtadh cáilitheach a dhéanamh a thabhairt do na Coimisinéirí Ioncaim.

Neamh-Phrop-Nochtadh Cáilitheach

I gcás neamh-phrop-nochtadh cáilitheach, ní mór fógra rúin chun nochtadh cáilitheach a dhéanamh roimhe seo a leanas:

- Fógra d'iniúchadh Cánach a eisiúint, nó
- Teagmháil leis an gcáiníocóir ó na Coimisinéirí Ioncaim maidir le himscrúdú Cánach a bhaineann lena g(h)nóthaí cánacha.

Prop-Nochtadh Cáilitheach

Cuirfear formhór na nochtadh cáilitheacha isteach i dtréimhse idir an dáta den fhógra iniúchta agus tús an iniúchta.

Maidir le prop-nochtadh cáilitheach, má tá gá le 60 lá breise chun an nochtadh a ullmhú, ní mór an fógra rúin chun an nochtadh a dhéanamh a thabhairt laistigh de 14 lá den dáta eisithe den fhógra iniúchta.

Maidir le duine a thug fógra laistigh den am a tugadh dó nó di chun an nochtadh cáilitheach a dhéanamh tabharfar 60 lá chun an t-easnamh a mheas agus an íocaíocht ábhartha a dhéanamh. Cuirfear tús leis an tréimhse 60 lá ón lá ar tugadh an fógra rúin chun nochtadh cáilitheach a dhéanamh agus cuirfidh na Coimisinéirí Ioncaim in iúl don cháiníocóir i scríbhinn é. Ligeann an tréimhse 60 lá don cháiníocóir nó dá g(h)níomhaire dul i dteagmháil leis na Coimisinéirí Ioncaim chun aon ní a phlé a thagann chun cinn, lena n-áirítear an catagóir mhainneachtana lena mbunaítear an pionós.

Leagann na hailt roimhe sin teorainn ama amach chun tréimhse a chomhaontú

lenar féidir nochtadh cáilitheach a ullmhú (gan riosca fógra a thabhairt don cháiníocóir faoi iniúchadh nó tús le scrúdú ar leabhair agus cuntais sa chás gur tugadh fógra don cháiníocóir cheana féin) agus fad ama den tréimhse sin.

2.14 Scrúdú ar Nochtadh Cáilitheach

Scrúdaíonn na Coimisinéirí loncain rogha de neamh-phrop-nochta cáilitheacha le haghaidh cruinneas. I gcás scrúdú den sórt sin, ní mór don cháiníocóir comhoibriú go hiomlán chun an chóireáil ábhartha a fháil. Más rud é nach roghnaítear an cás le haghaidh scrúdú, cuirfear comhairle ar an gcáiníocóir, bunaithe ar an eolas atá ar fáil ag am scríbhneoireachta, nach molann na Coimisinéirí loncain aon fhiosrúchán eile a dhéanamh ar dhliteanais an cháiníocóra san am a chuaigh thart.

Scrúdaíonn na Coimisinéirí loncain gach prop-nochtadh cáilitheach chun na sonraí a nochtadh a dheimhniú. Ní mór don cháiníocóir comhoibriú go hiomlán le linn an scrúdaithe chun leanúint de chóireáil ábhartha a fháil. Má aimsítear neamhréitigh mar thoradh ar scrúdú den sórt sin, ní dhiúltóidh siad an prop-nochtadh cáilitheach ar chuntar nach bhfuil na neamhréitigh suntasach.

Tá scrúdú ar nochtadh cáilitheach sonraithe mar iniúchadh Cánach agus tá an Cód Cleachtais maidir le hIniúchadh Cánach i bhfeidhm.

2.15 Nochta Cáilitheacha – Achoimre ar Chairt Riachtanas

Catagóir Mainneachtana	Cineál Nochtadh Cáilitheach	Riachtanas le Nochtadh Cáilitheach (ag gabháil le híocaíocht chánach, dleachta agus úis)
<i>Iompar de bhun tola nó Mainneachtain de bhun tola</i>	Prop agus Neamh-phrop	Luaigh na méideanna de gach dliteanas ar cháin agus ús, maidir le ceanncánacha agus tréimhsí ina dtagann dliteanais chun cinn, mar thoradh ar iompar de bhun tola
<i>Iompar míchúramach nó Ollmhíchúram nó Cúram neamhleor</i>	Prop	Luaigh na méideanna de gach dliteanas ar cháin agus ús maidir le ceanncánach agus tréimhsí ábhartha , laistigh den scóip d'iniúchadh beartaithe
<i>Iompar míchúramach nó Ollmhíchúram nó Cúram neamhleor</i>	Neamh-phrop	Luaigh na méideanna de gach dliteanas ar cháin agus ús maidir leis an gceanncánach agus na tréimhsí atá faoi réir nochtadh cáilitheach
Ní gá do nochtadh cáilitheach an méid de na pionóis dlite a lua. Comhaontófar pionóis agus íocfar iad ina dhiaidh sin		
Ní mór an cháin, dleacht agus ús atá dlite a íoc		
Ní mór míniú iomlán agus sonraí maidir leis na méideanna inmhuirir nár nochtadh roimhe sin a chur san áireamh		
Ní mór ráiteas, lena n-áirítear ríomhaireachtaí, mar aon le nochtadh ar nochtadh ar mheastacháin a úsáideadh, más ann dóibh, den mhéid chánach, dleachta, ÁSPC agus Tobhaigh dlite do gach tréimhse lena mbaineann a chur san áireamh		
Más rud é go ndearna duine tuairisceán cánach nó gur chuir sé isteach é, nach raibh de bhun tola nó míchúramach, agus go dtabharfaí ar aird é go raibh sé mícheart, ansin, mura leigheasfar an earráid gan mhoill mhíreasúnta, pléifear leis an tuairisceán mícheart mar thuairisceán de bhun tola a rinne nó a chuir an duine sin isteach [Alt 1077 E (9) TCA 1997].		

2.16 Comhoibriú Amháin – Gan Nochtadh Cáilitheach

Más rud é nár dearnadh nochtadh cáilitheach, tabharfar laghdú ar na pionóis a ghearrfar i gcás go gcomhoibríonn an cáiníocóir go hiomlán le linn an iniúchta nó imscrúdaithe.

Más rud é nár tugadh comhoibriú le linn an iniúchta, laghdófar an maolú pionóis do chomhoibriú nó coinneofar siar uile é, de réir mar is cuí.

Maidir le Comhoibriú áirítear iad seo a leanas:

- Gach leabhar, cuntas agus páipéir nasctha, coimeádta ar gach bealach, a bheith ar fáil don iniúchóir ag tús an iniúchta
- Pearsanra iomchuí a bheith ar fáil ag am an iniúchta
- Freagairt go pras ar gach iarratas eolais agus mínithe
- Freagairt go pras ar gach comhfhreagras
- Íocaíocht pras ar an dliteanas socríochta iniúchta.

Ar na samplaí d’easpa comhoibrithe tá:

- Rochtain réasúnta a dhiúltú ar an áitreabh gnó
- Rochtain réasúnta a dhiúltú ar na cuntais ghnó, lena n-áirítear páipéir nasctha
- Teip ar an iniúchóir a chur ar fáil, le linn an iniúchta, le heolas is eol don cháiníocóir a d’úsáidfí chun cibé an dtagann gearríocaíocht chun cinn a chinneadh
- Moilleanna ar an gcáiníocóir le linn an iniúchta i gcás nach bhfuil leithscéal réasúnta ann ar na moilleanna.

Féach freisin alt 3.4 maidir le Bac.

Cuirfidh iniúchóirí aon chúnamh ar fáil a theastaíonn ó cháiníocóirí chun iad a chur ar a gcumas comhoibriú leis an iniúchadh, lena n-áirítear cead a thabhairt dóibh am réasúnta a bheith acu comhfhreagras a fhreagairt go hiomlán.

2.17 Luachálacha ar Cháin Ghnóthachan Caipitiúil - Pionóis

Tagann luachálacha nach féidir a thacú agus atá socraithe a bheith gan bunús chun cinn ó am go ham in iniúchtaí um Ghnóthachan Caipitiúil. Téann luachálacha bréagacha i dtreo comhfhreagras faidreiseach, moilleanna i socraíochtaí agus éilimh iniúchta a thabhairt chun críche nár chóir a chur i bhfeidhm ar an mbonn go gcaithfear tuairim luachálaí gairmiúil a fháil. Gan fianaise tacaíochta ábhartha, ní chuirfidh tuairim gairmiúil, leis féin cosc ar phionóis a chur i bhfeidhm. Tá sé

aitheanta go bhféadfadh sé a bheith deacair ar cháiníocóir luachálacha cruinn a fháil ag brath ar chúrsaí eacnamaíocha na huaire.

D'ainneoin na treoirínte i ndáil le Catagóirí Mainneachtana Cánacha, más rud é nár cuireadh fianaise iontaofa ar fáil, cibé ó idirbhearta inchomparáide nó eile, ar fáil chun tacú leis na luachálacha cánacha, maolaítear pionóis trí thagairt don chritéir seo a leanas:

- Faigh amach an difríocht (“A”) idir an bhfigiúr luachála a comhaontaíodh ar deireadh (“B”) agus an figiúr a mhol an cáiníocóir
- Mura bhfuil A níos mó ná (B X 30%), meastar gur cás é an cás nach bhfuil pionós le cur i bhfeidhm
- Má tá A níos mó ná (B X 30%) ach ní níos mó ná (B X 50%), tá pionós iníoctha agus is é an chatagóir mhainneachtana cánach chun na críche pionóis laghdaithe nó maolaithe ná iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha nó cúram neamhleor
- Má tá A níos mó ná (B X 50%) ach ní níos mó ná (B X 60%), tá pionós iníoctha agus is é an chatagóir mhainneachtana cánach chun na críche pionóis laghdaithe nó maolaithe ná iompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha nó ollmhíchúram
- Má tá A níos mó ná (B X 60%), tá pionós iníoctha agus is é an chatagóir mhainneachtana cánach chun críche pionóis laghdaithe nó maolaithe ná iompar de bhun tola nó mainneachtain de bhun tola.

2.18 Luachálacha ar Cháin Fháiltas Caipitiúil agus Dleachtanna Stampála

Forálann an reachtaíocht um Cháin Fháiltas Caipitiúil agus Dleachtanna Stampála le formhuirir ar faoi-luachálacha ar réadmhaoín in Alt 53 d’Acht Comhdhlúite Cánach Fháiltas Caipitiúil, 2003 agus Alt 15 agus 16 d’Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999 faoi seach.

2.19 Riaráistí Cánacha agus Dleachtanna Fógartha

Chun comhlíonadh cánach a fheabhsú faoi na ceanncánacha, teastaíonn íocaíocht faoi gach cáin neamhíoctha ar cuntas ó na hiniúcháirí mar aon leis an íocaíocht dlite sa tsocraíocht iniúchta. Téann iniúcháirí sa tóir ar gach tuairisceán cánach gan íoc mar aon le haon dliteanas agus pionós gaolmhar.

2.20 Cuntais Leordhóthanacha a Choimeád

Tá an oibleagáid ar an gcáiníocóir cuntais chuí a choimeád. Ní mór go mbeadh cuntais ar chaighdeán dóthanach chun cuntas iomlán agus cruinn a thabhairt ar an ngnó d’fhonn dliteanas chánacha cearta a ríomh. I ngach cás inar aimsíodh

na cuntais, tugtar na forálacha de na hailt iomchuí go haird na gcáiníocóirí. Tá doiciméid nasctha a dhréachtú chun cuntais a ullmhú mar chuid de leabhair agus de chuntais an cháiníocóra mar a shainmhínítear in Alt 886 d'Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997.

Scipéid Airgid

Tá bileog eolais ar fáil faoi chuntais a choimeád do gach gnó a úsáideann scipéad airgid nó córas díolphointe leictreonach (EPOS) ar láithreán gréasáin na gCoimisinéirí Ioncaim.

<http://www.revenue.ie/en/tax/vat/leaflets/cash-registers-info-leaflet.pdf>

Tugann **Aguisín V** cuntas ar an reachtaíocht faoina bhfuil oibleagáid ar cháiníocóirí cuntais iomchuí a choimeád.

Caibidil 3

An tIniúchadh Cánach

- *Láthair agus iompar Iniúchadh Cánach*
- *Scóip an iniúchta*
- *Ath-Iniúchadh ar chásanna a iniúchadh roimhe sin*
- *Nósanna imeachta i gcás tásca de thromchion cánach*

3. AN TINIÚCHADH CÁNACH

3.1 Láthair Iniúchta

Mura bhfuil údar maith eile leis, déantar an iniúchadh in áit ghnó an cháiníocóra. Más rud é go bhfuil roinnt gnóthaí nó láithreacha ann, déantar an t-iniúchadh sa phríomháit ghnó. Mar chuid den phróiseas iniúchta, féadfaidh iniúcháirí cuairt a thabhairt ar gach láthair ina bhfuil gnó ar bun.

I gcás cuideachtaí, is iondúil go ndéantar an t-iniúchadh sa phríomháit ghnó, seachas ag seoladh na hOifige Cláraithe.

Más rud é nach bhfuil áitreabh trádála ag an gcáiníocóir agus go gcoimeádtar na leabhair agus na cuntais i dteach cónaithe príobháideach an cháiníocóra, féadfar iniúchadh a dhéanamh sa teach cónaithe le toiliú an cháiníocóra, (Féach Alt 905(2) (e) d'Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997). Más rud é nár tugadh toiliú, bailítear na leabhair agus na cuntais agus déantar an t-iniúchadh in oifig na gCoimisinéirí Ioncaim.

Go ginearálta, déanann iniúcháirí ó cheantar áitiúil na gCoimisinéirí Ioncaim na hiniúchtaí. Féadfaidh iniúcháirí ó Cheantair nó Rannóga eile iniúchadh a dhéanamh, áfach, le haghaidh cúiseanna oibríochtúla, de ghnó in aon áit.

Ní hiondúil go ndéantar iniúchtaí in oifig gníomhaire. Má choimeádtar na leabhair agus na cuntais in oifig an ghníomhaire, ba chóir socraithe a dhéanamh iad a chur ar fáil in ionad gnó an cháiníocóra roimh thús an iniúchta.

I gcás, i gcúinsí áirithe, go mbeadh iniúchadh ar áitreabh an cháiníocóra neamhphraiticiúil nó go mbeadh míchaoithiúlacht thromhchúiseach ar an gcáiníocóir, cuirfidh an t-iniúcháir an t-iniúchadh i gcrích in oifig na gCoimisinéirí Ioncaim.

Is cuma cá ndéantar an t-iniúchadh, tugann an t-iniúcháir cuairt ar an áitreabh gnó go hiondúil

3.2 Iompar Iniúchta

Ar theacht chuig an láthair iniúchta, taispeánfaidh an t-iniúcháir a c(h)árta aitheantais agus a (h)údarú agus míneoidh sé nó sí don cháiníocóir nó don ionadaí cuideachta aidhm an iniúchta. Is beartas na gCoimisinéirí Ioncaim é gan an chúis chruinn (nó cúiseanna) a nochtadh chun cás ar leith a roghnú le haghaidh iniúchadh. Má ghabhann iniúchadh roimh iarratas ghné nó agallamh próifíle, go hiondúil téitear sa tóir ar na pointí i gceist a thuilleadh san iniúchadh mar aon le haon ní eile.

Cuirtear an cáiníocóir ar an eolas faoi chleachtaigh Coimisinéirí Ioncaim faoi ús agus pionóis a ghearradh agus tairgtear an deis prop-nochtadh cáilitheach a dhéanamh. Ina theannta sin, tabharfaidh an t-iniúcháir comhairle don cháiníocóir faoi na buntáistí a bhaineann le nochtadh cáilitheach maidir le pionóis agus foilseachán.

Tar éis an túsagallamh, cuirfear tús le scrúdú ar na leabhair agus na cuntais agus sonrú go bhfuil tús curtha leis an iniúchadh.

Go hiondúil déanfaidh an t-iniúchóir na nithe seo a leanas:

- Cineál an ghnó a fháil amach, iadsan atá freagrach as na cuntais a choimeád a aithint agus na cuntais a choimeádtar a liostáil
- Na leabhair agus na cuntais a scrúdú, i gcibé formáid a choimeádtar iad, le haghaidh cruinneas agus cóireáil na n-idirbheart agus aird a thabhairt ar cháin agus cleachtas cuntasíochta
- Seiceáil go bhfuil gach tuairisceán ábhartha déanta agus comhlánaithe de réir na gcuntas
- Cibé fiosrúchán a dhéanamh atá riachtanach don iniúchadh
- Comhairle a chur ar an gcáiníocóir faoi aon earráidí, easnaimh nó mírialtachtaí sna tuairisceáin chánacha a cuireadh isteach (lena n-áirítear iadsan i bhfabhar an cháiníocóra), dliteanas a chinneadh má thagann sé chun cinn, socraíocht a iarraidh agus aon ghníomhaíocht a shonrú a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil chun an cáiníocóir a chur ar phróiseas comhlíonta
- Iniúchadh fisiceach agus doiciméadach a dhéanamh ar áitreabh chun comhlíonadh leanúnach a chinntiú le critéir nó coinníollacha a leagan síos in údaruithe le haghaidh nósanna custaim ar leith.

Déanann iniúchóirí gach iarracht gan aon chuntas a choimeád a cuireadh isteach chuig an oifig nó a bhailigh an cáiníocóir níos mó ná mí ó shin. Má tá gá le níos mó ama chun an t-iniúchadh a chur i gcrích, cuirfidh an t-iniúchóir, sula rachaidh an mí in éag, comhairle ar an gcáiníocóir agus ar an ngníomhaire chuige sin.

Más rud é go dteastaíonn aistriú sonraí leictreonach ó cháiníocóir go hiniúchóir, cuirfear treoirlínte um slándáil sonraí i bhfeidhm. Go háirithe, stórálfar sonraí ar ríomhairí glúine nó gléasanna stórála iniompartha i bhfoirm criptithe.

Tá treoirlíne na gCoimisinéirí Ioncaim deartha chun an t-uaschosaint féideartha a chinntiú ar shonraí tráchtála.

<http://www.revenue.ie/en/about/data-protection-revenue.html>

Más rud é nár tugadh na leabhair agus na cuntais cuí a iarradh don iniúchóir, cuirtear an cáiníocóir ar an eolas. Tugtar admháil don cháiníocóir maidir le cuntais a tógadh ó áitreabh cáiníocóra.

Nuair a bhaintear amach cuntais agus go dteastaíonn siad ón gcáiníocóir le haghaidh cúinsí trádála reatha, tugtar cóipeanna de na cuntais a baineadh amach don cháiníocóir nó, más gá, tugtar deis don cháiníocóir sleachta a bhaint amach as na cuntais a tógadh.

3.3 **Ábharthacht i Socraíochtaí Iniúchta**

Tá sé mar aidhm ag gach clár iniúchta na gCoimisinéirí loncaim comhlíonadh deonach a chinntiú. Má tá sé soiléir go luath sa phróiseas iniúchta go bhfuil tuairisceáin an cháiníocóra ceart go substaintiúil, tarraingeoidh an t-iniúcháir siar ón iniúchadh.

Más rud é go bhfuil sé soiléir go bhfuil a dhícheall déanta ag an gcáiníocóir a chinntiú go bhfuil na tuairisceáin chánacha do na cánacha éagsúla cruinn, ní dhéantar coigeartuithe do mhíchruinnis bheaga (ar an mbunús go bhféadfaí iad a shannadh mar earráidí neamhurchóideacha agus iad a chomhordú ar bhealach eile mar mhionearráidí i bhfabhar na gCoimisinéirí loncaim). Is gné é an t-ábharthacht, mar sin, i suntasacht a mheas ar earráid nó easnamh.

Is gné é an t-ábharthacht do bhreithiúnas inchéadfaithe ag iniúcháir, más gá, i gcomhairle le bainisteoir na gCoimisinéirí loncaim iomchuí.

3.4 **Bac**

Is beartas na gCoimisinéirí loncaim d'iniúcháirí iad féin a chur in aithne ag tús an iniúchta agus a gcárta údaraithe oifigiúil a thaispeáint. Míneoidh an t-iniúcháir an aidhm a bhaineann leis an iniúchadh. Má dhiúltaíonn an cáiníocóir an t-iniúchadh a éascú nó na leabhair agus na cuntais a iarradh a chur ar fáil i bhformáid inghlactha, sonrófar an cáiníocóir mar dhuine a chuir bac leis an bpróiseas iniúchta.

I gcúinsí den sórt sin caithfidh an t-iniúcháir tréimhse réasúnta ama ag iarraidh comhoibriú a lorg ón gcáiníocóir. Más rud é go leanann an diúltú agus go bhfuil sé soiléir nach bhfuil bunús reachtúil nó dlíthiúil eile ann chun diúltú an t-iniúchadh a éascú, cuirfear comhairle ar an gcáiníocóir gur cion coiriúil é bac nó cuir isteach ar oifigeach údaraithe na gCoimisinéirí loncaim agus iad i mbun a ndualgas (Alt 1078 (2) (j) an tAcht Comhdhlúite Cánacha, 1997).

Tagann cúinsí chun cinn nuair is gá don iniúcháir gníomhaíocht láithreach a dhéanamh chun na leabhair agus na cuntais a urrú. Féadfaidh an t-iniúcháir, sa chás sin, dul i dteagmháil le bainisteoir na gCoimisinéirí loncaim chun tacaíocht a lorg.

I ngach cás seachas na cúinsí is eisceachtúla, déanfar tuairisc ar chásanna den sórt sin chuig an Rannán Imscrúduithe agus lonchúiseamh d'fhonn an t-ábhar a thagairt d'ionchúiseamh coiriúil.

3.5 **Blianta, Tréimhsí agus Ceistanna le hIniúchadh**

Tá sé mar aidhm ag iniúcháir an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Na tuairisceáin do na blianta, na tréimhsí nó na hidirbhearta a léiríodh san fhógra iniúchta a iniúchadh (léirítear na rioscaí a aithníodh go hiondúil)

- Aon choigeartú riachtanach a dhéanamh
- Cáin agus dleachtanna breise a shocrú agus a bhailiú más ann dóibh, mar aon le hús agus pionóis ghaolmhara agus
- Na gníomhaíochtaí leasúcháin a shannadh is gá chun gnóthaí cánacha an duine a iniúchadh a chur ar bhonn socair don todhchaí.

Díríonn an t-iniúcháir go príomha ar bhlianta, ar thréimhsí nó ar idirbhearta a léirítear san fhógra iniúchta. Nuair a leathnaítear scóip an iniúchta, d'fhéadfadh deiseanna um nochtadh cáilitheach bheith ag an gcáiníocóir, feic alt 2.7.1 agus 2.7.2.

3.6 Blianta, Tréimhsí nó Ceisteanna níos túisce a iniúchadh

Ar dtús díreoidh an t-iniúchadh ar na blianta, na tréimhsí agus na ceisteanna a léirítear ar an bhfógra iniúchta. Féadfaidh ceisteanna teacht chun cinn áfach le linn an iniúchta a éileoidh ar an iniúcháir blianta níos túisce nó níos deireanaí a oscailt. Déanfar tosaíochtaí foriomlána, cúinsí ama a bhaineann le hiniúchtaí den sórt sin, fothorthaí dóchúla, ábharthacht agus mar sin de, a mheas chun blianta níos túisce a oscailt a chinneadh. Ní dhéanfar blianta nó tréimhsí cánacha níos túisce a iniúchadh ach amháin má tá bunús maith ann gur tharla mainneachtana cánacha suntasacha. Déanfar cinntí maidir leis sin i gcomhairle le bainisteoir na gCoimisinéirí Ioncaim iomchuí.

Ní dóigh go dtiocfaidh blianta/tréimhsí a oscailt chun cinn sa chineál cáis seo a leanas:

- Más rud é go bhfuil an mhaolaisnéis dliteanais beag go coibhneasta, agus
- Más rud é nach bhfuil carnadh sócmhainní suntasach gan míniú.

I gcodarsnacht, d'fhéadfadh fírinniú le meas chun blianta níos túisce a oscailt, faoi na nósanna imeachta atá thuasluaite, teacht chun cinn sa chás seo a leanas:

- Más rud é go bhfuil carnadh sócmhainní suntasach gan míniú.
- Más rud é go bhfuil tásca láidre ann go bhfuil scéim chun cáin nó dleacht a sheachaint i bhfeidhm
- Más rud é go bhfuil tásca tromchúiseacha ann go bhfuil scéim chun cáin a sheachaint i bhfeidhm lena bhfuil gá le níos mó a scrúdú
- Más rud é gur tháinig cailteanas ioncaim suntasach chun cinn sa bhliain nó tréimhse iniúchta, agus gur dóigh go mbeadh cás mar sin ann sna blianta roimhe sin.

Go ginearálta, ní leanfaidh iniúchtaí maidir le dleachtanna custaim níos faide ná 3 bliana. Is mar gheall nach dtabharfar fógra d'fhéichiúnaí tar éis tréimhse 3 bliana ón dáta a tabhaíodh an fiach custaim. (Alt 221 (3) den Chód Custaim).

Féadfaidh an tréimhse chun fiach custaim a fhógairt d'fhéichiúnaí leathnú níos faide ná 3 bliana i gcás go raibh an t-acht as ar tháinig an fiach, ag an am ar tharla sé, faoi dhliteanas chun nósanna um chúirt choiriúil a chur i bhfeidhm. (Alt 221 (4) den Chód Custaim).

3.7 Blianta/Tréimhsí iar iniúchta

Tá sé mar chuid den bhéim iniúchta an cás a thabhairt cothrom le dáta. Dá réir sin, más rud é go bhfuil an cheist lena tháinig coigeartú chun cinn sa tréimhse iniúchta ag tarlú i dtréimhsí níos déanaí, lorgóidh an t-iniúcháir, chomh maith leis an gcáin a bhailiú a thagann as an tréimhse iniúchta, íocaíocht chánach (lena n-áirítear réamhcháin) a d'fhéadfadh a bheith dlite do na tréimhsí níos déanaí.

3.8 Athbhreithniú ar Chásanna a Iniúchadh cheana féin

Féadfar athbhreithniú a dhéanamh ar cháiníocóir a iniúchadh cheana féin le cur san áireamh i gclár ath-iniúchta na gCoimisinéirí Ioncaim. Má bhraitear tásca tromchúiseacha de throm-imghabháil cánach san athbhreithniú, féadfar an cás a thagairt do Rannán Imscrúduithe agus Ionchúiseamh chun a oiriúnacht um ionchúiseamh a mheas.

3.9 Tásca de Thromchion Cánach

Le linn iniúchta, rachaidh iniúcháir i dteagmháil le tromthásca ó am go ham chun tromchion cánach a mholadh den chineál atá sa chritéir ionchúisimh (caibidil 6). Tagann dhá chineál fianaise chun cinn i gcionta cánacha, fianaise dhoiciméadach agus ráitis ón gcáiníocóir. Déileálfadh iniúcháirí le fianaise den sórt sin mar seo a leanas:

Fianaise Dhoiciméadach

Mura bhfuil Nochtadh Cáilitheach (féach alt 2.6), tagrófar fianaise dhoiciméadach don chineál chiona a léirítear sa chritéir ionchúisimh i gCaibidil 6, trí bhainisteoir na gCoimisinéirí Ioncaim chuig an Rannán Imscrúduithe agus Ionchúiseamh. Measann an Rannán Imscrúduithe agus Ionchúiseamh cibé an bhfuil an cás feiliúnach le haghaidh iniúchta chun ionchúiseamh a dhéanamh. Má mheastar go bhfuil an cás feiliúnach cuirfear comhairle ar an gcáiníocóir dá réir. Bainisteofar an cás chun leanúint leis agus é a chríochnú i gcomhar leis an Rannán Imscrúduithe agus Ionchúiseamh.

Ráitis a rinne an Cáiníocóir

Ní léiríonn ráiteas ginearálta cosúil le “Tá cuntas bainc agam nach bhfuil nochta

agam” gur déanadh cion.

I gcodarsnacht, ní léiríonn ráiteas ar leith cosúil le: “Táim ag iarraidh a insint duit faoin mbealach a d’úsáid mé sonraisc bhréagacha chun cáin a sheachaint agus pána faoin gcuntar a íoc” gur déanadh cion.

Faoi réir na treorach maidir le nochtá cáilitheacha (féach alt 2.7), má tá an cion den chineál a shonraítear sa Chritéir Ionchúisimh le hionchas dóchúil d’ionchúiseamh, cuirtear an cáiníocóir faoi rabhadh sula ndéanfar ráitis ionchoiritheacha eile.

Ní dhéanfaidh iniúchóir Cánach rabhadh a riar chuig cáiníocóir gan idirdhealú, is nós é atá curtha in áirithe do chásanna ina mbeadh cúinsí ann amhras a bheith faoi throm-imghabháil cánach.

Ba chóir rabhadh a thabhairt do cháiníocóir a d’admhaigh go ndearna sé cion.

Foclaíocht Rabhaidh

Is é seo a leanas an rabhadh atá le tabhairt:

“Níl oibleagáid ort aon rud a rá murar mian leat sin, ach cibé rud a deir tú, tógfar síos i scríbhinn é agus féadfar é a úsáid i bhfianaise”

3.10 An tAcht um Chosaint Sonraí

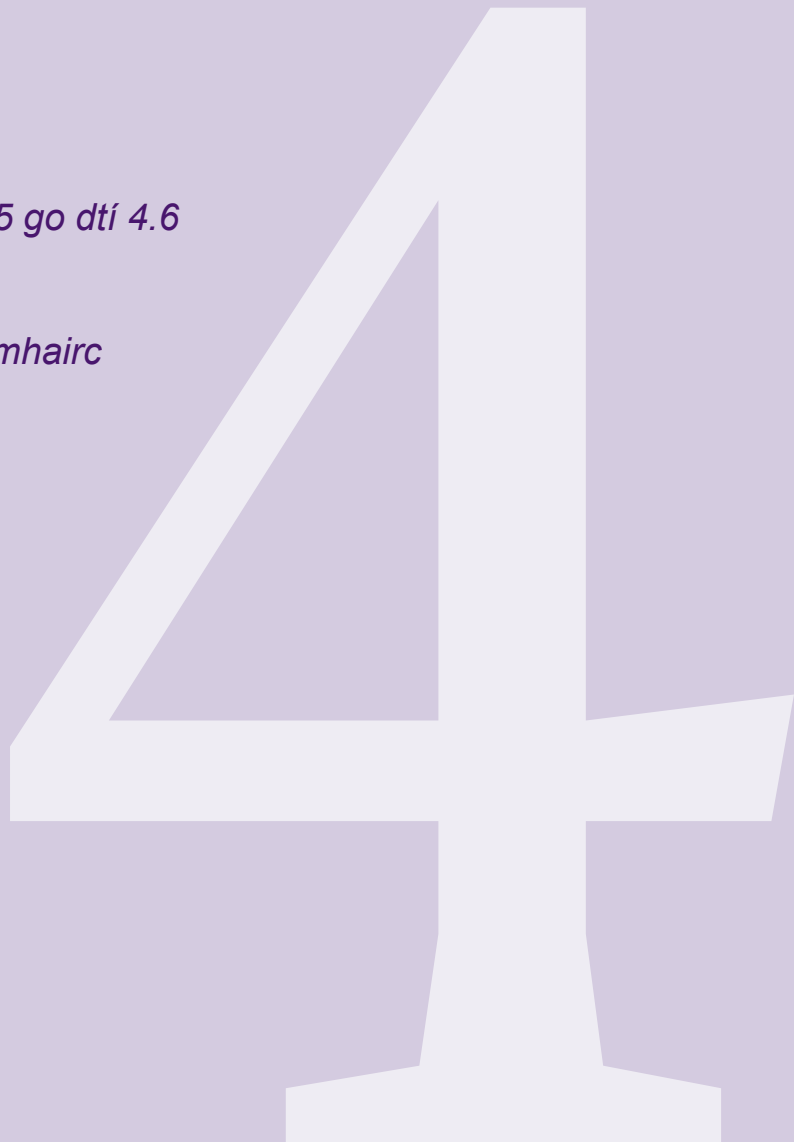
Bailíonn na Coimisinéirí Ioncaim eolas chun na córais chánacha agus custaim a riar. Déileáilfear le haon eolas a chuireann custaiméirí na gCoimisinéirí Ioncaim ar fáil leis na caighdeáin is airde slándála agus rúndachta agus de réir na hAchtanna um Chosaint Sonraí 1988 agus 2003 amháin.

<http://www.revenue.ie/en/about/data-protection-revenue.html>

Caibidil 4

Iniúchadh Cánach a Leagan Amach

- *Bunús socraíocht iniúchta*
- *Muirir Úis*
- *Formhuirir*
- *Muirir Pionóis/Fógraí Tuairime 4.5 go dtí 4.6*
- *Catagóirí Mainneachtana*
- *Íocaíocht dliteanais*
- *Nósanna Athbhreithnithe/Athchomhairc*

4. INIÚCHADH CÁNACH A LEAGAN AMACH

4.1 Socraíocht Airgeadaíochta

Tá sé tábhachtach béim a leagan ar an gcomhthéacs lena bhfuil an Cód Cleachtais seo maidir le hIniúchadh Cánach dréachtaithe. Tá ról tábhachtach ag socraíocht airgeadais i gclár chomhlíonta na gCoimisinéirí Ioncaim. Tá an úsáid de nósanna socraíocht airgeadais iomchuí i gcomhréir leis an mbainistíocht éifeachtach den chóras cánach agus an úsáid is fearr d'acmhainní na gCoimisinéirí Ioncaim.

Gan dochar do shocraíocht airgeadais, téann na Coimisinéirí Ioncaim sa tóir ar thréanbheartas ionchúisimh le haghaidh cásanna iomchuí. Níl gach cás feiliúnach le haghaidh ionchúisimh, áfach. Mar shampla, d'fhéadfadh ceisteanna ardú a bhaineann leis an bhfianaise atá ar fáil.

Meastar gach cás de réir a bhfiúntas. Bíonn an cur chuige is feiliúnaí ag brath ar na cúinsí ar leith den chás ar leith.

4.2 Bunús le Socraíocht Iniúchadh

Braitheann aidhm na gCoimisinéirí Ioncaim den chéim is airde de chomhlíonadh deonach a bhaint amach ar an gcomhoibriú agus muinín atá ag na Coimisinéirí Ioncaim sa phobal a íocann cáin.

Tá níos mó cosúlachta ann go dtiocfaidh comhoibriú má thugtar meas do cheart ar eolas an cháiníocóra agus má thugtar roinnt ama don cháiníocóir comhairle a mheas agus a ghlacadh ar thorthaí an iniúchta.

Más rud é nach bhfuil an dliteanas cánach measta cheana féin i nochtadh cáilitheach, measann an t-iniúchóir an gearrhuirear maidir le cáin, ús agus pionóis (más ann dóibh) atá dlite agus tugtar tairiscint scríofa agus íocaíocht ar na dliteanais a measadh mar sin. Má thagann foilseachán chun cinn, cuirtear comhairle ar an gcáiníocóir agus an gníomhaire i scríbhinn.

Tá gach socraíocht faoi réir faomhadh, agus tharmlig Bord na gCoimisinéirí Ioncaim an t-údarás ar fhoireann réigiúnach agus dúiche chun tairiscintí ar leith a fhaomhadh.

Tagann gach tairiscint le tuairisc ina bhfuil moladh an iniúchóra maidir le hinghlacthacht nó eile.

Comhaontaítear tairiscintí de shocraíocht iniúchta gan mhoill mhíchuí agus tá siad faoi réir nósanna dearbhú cáilíochta. Faoi na nósanna sin, scrúdaíonn bainisteoirí na gCoimisinéirí Ioncaim roinnt iniúchtaí lena chinntiú go ndearnadh iad de réir an Chóid seo. A luaithe is atá na hagallaimh agus na díospóireachtaí leis an gcáiníocóir/gníomhaire curtha i gcrích, beidh cruinniú deiridh (más gá) ag an iniúchóir leis an gcáiníocóir chun torthaí an iniúchta a leagan amach. Má thagann socraíocht airgeadais chun cinn, beidh ar an gcáiníocóir tairiscint de shocraíocht scríofa a chur ar aghaidh chuig an iniúchóir. Tairiscint a dhéanfaidh

cáiníocóir, ní mheasfar gurb ionann í agus lánghlanadh deiridh na bhfiachas atá le híoc ach amháin más amhlaidh a dhéantar í gan agóid agus gan choiníoll. Beidh ar an gcáiníocóir a dheimhniú, i scríbhinn, gur ceartaíodh ceisteanna a aithníodh le linn an iniúchta. Deimhneoidh an t-iniúcháir an cás i scríbhinn chuig an gcáiníocóir mar seo a leanas:

- (i) Más rud é go léiríonn toradh an iniúchta go fuil tuairisceán an cháiníocóra inghlactha, eiseofar litir chuig an gcáiníocóir agus an gníomhaire chun iad a chur ar an eolas dá réir sin
- (ii) Más rud é go mbaintear amach comhaontú leis an gcáiníocóir agus an gníomhaire ar an nochtadh cáilitheach nó socraíocht iniúchta, eiseofar litir chuig an gcáiníocóir agus an gníomhaire ina leagfar amach sonraí den tsocraíocht, agus aird an cháiníocóra a tharraingt ar aon easnamh sna cuntais nó sa chóireáil chánach a cuireadh i bhfeidhm, agus más cuí, ag féachaint do dhearbhu an cháiníocóra gur ceartaíodh na nithe seo
- (iii) Más rud é nár thángthas ar chomhaontú leis an gcáiníocóir agus an gníomhaire ar thorthaí an iniúchta, eiseofar litir soiléir, gonta ina mbeidh achoimre de na coigeartuithe molta lenar tháinig an dliteanas breise ar cháin, ús agus pionóis chun cinn (má tháinig siad chun cinn).

Tugann an litir cuireadh don cháiníocóir comhaontú ar na figiúirí nó murar féidir comhaontú, míniú cén fáth.

I bhformhór na gcásanna tagtar ar chomhaontú a luaithe is atá an cáiníocóir/an gníomhaire sásta go bhfuil cur chuige an iniúcháir iomchuí maidir le socraíocht.

Mura bhaintear amach comhaontú foirmiúil (nó mura bhfuil íocaíocht le teacht i gcásanna comhaontaithe) déanfaidh an t-iniúcháir gach measúnú riachtanach, leasú ar mheasúnachtaí nó meastacháin agus eiseofar na fógraí ábhartha chuig an gcáiníocóir agus gníomhaire.

Mura fuarthas achomharc foirmeálta nó más rud é, tar éis don achomharc a mheas nó diúscartha ar bhealach eile, nach bhfuil an t-iniúcháir in ann íocaíocht a urrú, cuirfear imeachtaí forghníomhaithe iomchuí i bhfeidhm gan mhoill maidir leis an ús cánach agus reachtúil a bhailiú. Más rud é gur cuireadh an dliteanas cánach i gcrích ach nár comhaontaíodh pionóis leis an gcáiníocóir nó más rud é nár íocadh pionóis chomhaontaithe, eiseofar Fógra Tuairime chuig an gcáiníocóir. Féach alt 4.5.4 thíos.

4.3 Ús

Más rud é, mar thoradh ar iniúchadh, go bhfuil sé soiléir nár chuir cáiníocóir tuairisceán iomlán agus ceart isteach agus go dtagann gearrmhuirear cánach chun cinn, tagann muirir úis chun cinn faoi na forálacha úis ábhartha. **Ní mhaolaítear ús dlite.**

Más rud é go dtagann gearrhuirear chun cinn in iniúchadh agus mar gheall ar sheach-chur de ró-íocaíocht ó thréimhse níos déanaí, gearrtar ús ar an ngearríocaíocht ón dáta dlite go dtí an dáta de ró-íocaíocht.

Maidir le hús ar cháin, ní mór íocaíocht a dhéanamh laistigh de mhí amháin den cháiníocóir tairiscint de shocraíocht a dhéanamh. Mura bhfuil an íocaíocht faighte laistigh de mhí amháin, déantar muirear úis sa tsocraíocht a athríomh. Más rud é, i gcás eisceachtúil, nach féidir socraíocht iniúchta a íoc thar thréimhse, tiocfaidh breisús chun cinn chun an tréimhse de shocrú tráthchoda a chlúdach.

Más rud é, i gcás go bhfuil comhaontú idir an cáiníocóir agus an t-iniúchóir in easnamh, tá sé riachtanach measúnachtaí nó meastacháin a ardú agus cuirfear bailiúchán forghníomhaithe i bhfeidhm chun an cáin a fháil, ardóidh ús ó na túsdataí dlite go dtí an dáta íocaíochta.

Maidir le muirir úis i gcásanna ‘gan cailiteanas cánach’ – féach alt 2.5.

Custam

Gearrfar muirir úis de réir Alt 232 de Chód Custam an Chomhphobail (Rialacháin (CEE) Uimh. 2913/92 ón gComhairle).

Mál

Cuirfear muirir úis i bhfeidhm de réir Alt 103, an tAcht Airgeadais, 2001 (arna leasú le hAlt 97, an tAcht Airgeadais, 2003) agus Alt 74, an tAcht Airgeadais, 2002.

Tobhach Comhshaoil

Tagann muirir úis chun cinn faoi Alt 72(4A), an tAcht um Bainistiú Dramhaíola, 1996 (curtha isteach ag Alt 50, an tAcht um Chaomhnú an Chomhshaoil, 2003).

4.4 Formhuirear ar Thuairisceáin a Chur Isteach go deireanach

Dlífear formhuirear ar cháiníocóirí, faoi na forálacha d’Alt 1084 d’Acht Comhdhlúite Cánacha 1997, le haghaidh tuairisceán deireanach a chomhdú. Foráiltear leis an alt seo go meastar go bhfuil comhdú, in am, de thuairisceán mícheart, go calaoiseach nó go faillíoch, mar chomhdú deireanach.

Más rud é nár comhdaíodh tuairisceán um Cháin Ioncaim, um Cháin Ghnóthachan Caipitiúil, um Cháin Chorporáide nó tuairisceán um Cháin Fháltas Caipitiúil (Alt 53A d’Acht Comhdhlúite Cánach Fáltas Caipitiúil 2003) in am, cuirfear na formhuirir infheidhmithe leis an tsocraíocht iniúchta. Sonrófar an leibhéal foriomlán de phionós cáinghiaráilte in aon socraíocht mar aon phionóis sheasta inmhuirir chun tuairisceán mícheart nó deireanach a chomhdú.

4.5 Pionóis

4.5.1 Reachtaíocht Phionóis

Leagtar amach an reachtaíocht a bhaineann le pionóis a chur i bhfeidhm i socraíochtaí iniúchta in **Aguisín III**.

I gcás ina n-ardaítear pionós, is é an t-iniúcháir Cánach a ríomhann méid an phionóis dlite go ginearálta, ach é comhaontaithe leis an gcáiníochóir agus íochta. Más rud é nach bhfuil comhaontú idir na Coimisinéirí Ioncaim agus an cáiníochóir ar mhéid an phionóis nó cibé nár íocadh pionós comhaontaithe measfaidh cúirt an pionós dlite. Níl aon fhoráil le haghaidh pionóis cáinghiaráilte maidir le mainneachtana Custaim.

I gcásanna Dleacht Stampála, más rud é go gcuirtear ionstraim isteach le haghaidh stampála (trí thuairisceán dleacht stampála a chomhdú) tar éis an t-am a ceadaíodh, dlífead ar cháiníochóirí ús agus pionós a íoc faoi Alt 14 d'Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999.

4.5.2 Pionóis a ghearrtar trí Chomhaontú

Le linn iniúchtaí, is ábhar imní d'iniúcháirí Cánacha é pionóis shibhialta. Ní gach cineál coigeartaithe a thagann mar thoradh ar iniúchadh Cánach a bheidh ina bhonn le dliteanas ar phionós.

Is iad seo a leanas a bhíonn mar bhonn le pionóis go hiondúil:

- Díolachán, admhálacha, ioncaim nó gnóthachain neamhluaite
- Luach saothair nó íocaíocht conartha ábhartha neamhluaite
- Sócmhainní ganniontráilte lena n-áirítear stoc agus féichiúnaithe a luacháil
- Dlíteanais ró-iontráilte, lena n-áirítear creidiúnaithe
- Neamhchomhlíonadh le rialacháin CBL, ÍMAT nó Cáin Chonarthaí Iomchuí
- Éilimh mhíchuí ar chostais nó asbhaintí trí dhochar ar an gcuntas brabúis agus cailteanais nó eile
- Éilimh mhíchuí ar liúntais chaipitil nó liúntais nó faoisimh eile
- Teip ar gach fíric agus cúinse a nochtadh a bhaineann le dliteanas Dleacht Stampála
- Teip ar gach fíric agus cúinse a nochtadh a bhaineann le dliteanas Cháin Fháiltas Caipitiúil.

Ní liosta uileghabhálach é sin agus deachtaíonn gach cás cibé an ngearrfar pionóis.

Beidh iniúcháirí cúramach cibé an dtagann pionóis chun cinn in aon chás ar leith. Más rud é go bhfuil aon amhras faoi phionós a chur i bhfeidhm nó, maidir leis an gcatagóir iomchuí de mhainneachtain chánach ina bhfuil pionós i bhfeidhm, pléifidh an t-iniúcháir an t-ábhar lena bhainisteoir Cánach.

Tar éis don iniúcháir na gnéithe de shocraíocht a aithint a mheallann pionós,

ríomhfaidh an t-iniúchóir an pionós, más ann dó, maidir le gach ceann de na heilimintí de réir na nAchtanna agus na teorach a leagtar amach sa Chód Cleachtais seo don Iniúchadh Cánach.

Comhaontófar an pionós leis an gcáiníocóir agus íocfar é.

4.5.3 Pionóis a mheasann Cúirt Ábhartha

Tagann réiteach ar fhorhmór socraíochtaí cánacha ar cháin, ús agus pionóis trí chomhaontú leis an gcáiníocóir ar bhealach a leagtar amach sa Chód Cleachtais maidir le hIniúchadh Cánach. Más rud é nach bhfuil aon chomhaontú ar dhliteanas ar phionós nó mura n-íocadh pionós, measfaidh cúirt ábhartha an pionós áfach.

Ciallaíonn an téarma ‘cúirt ábhartha’ an Chúirt Dúiche, an Chúirt Chuarda nó an Ard-Chúirt, de réir mar is cuí, trí thagairt do na teorainneacha dlínsiúla do nithe sibhialta a leagadh síos san Acht Cúirteanna Breithiúnais, 1924, arna leasú, agus Acht na gCúirteanna (Forálacha Forlíontacha), 1961, arna leasú.

Is iad seo a leanas na teorainneacha dlínsiúla:

- an Chúirt Dúiche – méideanna suas go dtí €6,348.69
- an Chúirt Chuarda – méideanna suas go dtí €38,092.14
- an Ard-Chúirt – méideanna níos mó ná €38,092.14

Más rud é go measann cúirt ábhartha pionós, beidh na nósanna seo a leanas i bhfeidhm:

Céim 1: Bunaithe ar an bhfianaise atá ar fáil, féadfaidh iniúchóir tuairim a bhunú go bhfuil cáiníocóir faoi dhliteanas pionós.

Céim 2: Má táthar le dul sa tóir ar phionós, ní mór Fógra Tuairime a eisiúint don cháiníocóir (agus seolfar cóip chuig gníomhaire an cháiníocóra freisin) – féach Fógra Tuairime, alt 4.5.4 thíos. Má chomhaontaíonn an cáiníocóir le tuairim an iniúcháir agus íoctar an pionós, is é sin deireadh an scéil mar sin.

Céim 3: Mura bhfuil aon chomhaontú ar mhéid an phionóis nó aon íocaíocht ar phionós comhaontaithe (nó gan freagra ón gcáiníocóir) laistigh de 30 lá, féadfaidh an t-iniúchóir iarratas a dhéanamh chuig cúirt ábhartha sa chaoi agus go measfaidh an chúirt sin gur sháraigh an cáiníocóir reacht ábhartha lena dtagann pionós chun cinn – féach alt 4.5.5 thíos.

Céim 4: Más rud é go ndéanann cúirt cinneadh go bhfuil cáiníocóir faoi dhliteanas pionós agus go dtugann sé ordú an pionós sin a fháil uaidh, féadfaidh na Coimisinéirí Ioncaim an méid a bhailiú agus a fháil ar ais ar an mbealach céanna le cáin a bhailiú – féach alt 4.5.7 thíos.

4.5.4 Fógra Tuairime a eisiúint maidir le Pionós **[Alt 1077B d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997]**

Tagraíonn an chuid seo den chód do chásanna nach féidir comhaontú a fháil leis an gcáiníocóir faoin leibhéal pionóis iníoctha. Clúdaíonn sé aon chás inar comhaontaíodh pionós ach nár íocadh é. Sna cúinsí seo, cuireann an t-iniúchóir Cánach in iúl go foirmiúil an tuairim go bhfuil pionós dlite agus tugann sé fógra faoin tuairim sin don cháiníocóir agus do ghníomhaire an cháiníocóra.

Ar an bhFógra Tuairime beidh sonraí de na nithe seo a leanas:

- a) na forálacha faoina dtagann an pionós
- b) na cúinsí lena bhfuil an duine sin faoi dhliteanas pionóis
- c) an méid den phionós lena bhfuil an duine sin faoi dhliteanas, agus
- d) aon sonraí eile de réir mar a mheasann an t-iniúchóir a bheith riachtanach.

Maidir le pionóis cháinghiaráilte, ní mór an méid cánach dlite a leagan amach sula n-eisítear *Fógra Tuairime*.

Féadfaidh iniúchóir Tuairim a leasú ag aon am agus tabharfar fógra faoin Tuairim leasaithe chuig an gcáiníocóir (agus an gníomhaire) ar an mbealach céanna leis an *bhFógra Tuairime* bunúsach leagtha amach thuas. [Alt 1077B (2) d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997]

Maidir le comhsheasmhacht agus riarachán a éascú, úsáidfidh gach Ceantar agus Dúiche Cánach *Fógra Tuairime* caighdeánach. Eiseofar *Fógra Tuairime* le **faomhadh sainráite i scríbhinn ó Phríomh-Oifigeach nó ó ghrád níos airde ná Príomh-Oifigeach.**

Agus an t-iniúchóir ag cruthú tuairime ar mhéid an phionóis cáinghiaráilte dlite, cuirfidh an t-iniúchóir san áireamh cibé ar thug an cáiníocóir nochtadh cáilitheach agus/nó comhoibriú.

Eiseofar an *Fógra Tuairime* chuig an gcáiníocóir agus seolfar cóip chuig an ngníomhaire.

Más rud é nach bhfreagraíonn cáiníocóir comhfhreagras a bhaineann le *Fógra Tuairime* iniúchóir, ní féidir glacadh leis nó cinneadh a dhéanamh go bhfuil an cáiníocóir faoi dhliteanas pionóis - is ceist é sin do chúirt ábhartha a mheas.

4.5.5 Iarratas ar Chinneadh Pionóis chuig Cúirt Ábhartha **[Alt 1077B (3) d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997]**

Más rud é maidir le cáiníocóir lena n-eisítear *Fógra Tuairime*, laistigh de 30 lá tar éis dáta an fhógra (nó laistigh de 30 lá tar éis dáta an fhógra leasaithe), nach gcomhaontaíonn sé i scríbhinn leis an tuairim nó an tuairim leasaithe san fhógra agus méid an phionóis a sonraíodh san fhógra a íoc chuig na Coimisinéirí Ioncaim, féadfaidh an t-iniúchóir iarratas a chur isteach chuig cúirt ionas go gcinneadh an chúirt cibé an sáraíonn an cáiníocóir an reacht as ar tháinig an

pionós.

Ní mór iarratais chuig cúirt ábhartha a fhaomhadh i scríbhinn ó **Phríomh-Oifigeach nó leibhéal níos airde**.

Ní dhiúltaítear cúrsaí mar gheall gur eisigh na Coimisinéirí Ioncaim Fógra Tuairime nó go ndearna na Coimisinéirí Ioncaim iarratas chuig cúirt ábhartha teidlíocht an cháinócóra ar phionós laghdaithe nó maolaithe ar chomhoibriú nó ar nochtadh cáilitheach. Léireofar an pionós laghdaithe nó maolaithe le gearradh ar an *bhFógra Tuairime*.

4.5.6 Pionóis measta ag Cúirt Ábhartha

Bunaithe ar an bhfianaise os a comhair, beidh sé mar ábhar ag an gcúirt a mheas cibé ar sháraigh an cáinócóir an reachtaíocht as ar tháinig dliteanas ar phionós.

4.5.7 Pionóis ghnóthaithe measta ag Cúirt Ábhartha a fháil ar ais (Alt 1077C d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997)

Más rud é go ndearna cúirt cinneadh go bhfuil cáinócóir faoi dhliteanas pionóis, féadfaidh an cúirt freisin, más rud é go bhfuil iarratas ábhartha os a comhair, ordú a dhéanamh an pionós sin a fháil ar ais, agus gan dochar d'aon bhealach eile é a fháil ar ais, gur féidir an pionós sin a bhailiú agus a thabhairt ar ais ar bhealach cosúil leis an méid cánach.

4.5.8 Achomhairc in aghaidh Pionóis a mheasann Cúirt Ábhartha

Faoin struchtúr um chinneadh pionóis tá sé tábhachtach a thuiscint gur mheas cúirt (seachas iniúchóir) go bhfuil cáinócóir faoi dhliteanas pionóis. Níl aon cheart achomhairc a dhéanamh ar chinneadh den sórt sin chuig na Coimisinéirí Achomhairc.

Tá achomhairc in aghaidh cinneadh ag cúirt ábhartha, mar sin, laistigh de Rialacha Cúirte i bhfeidhm i ngach cúirt ábhartha agus ní laistigh de na hAchtanna Cánacha.

4.5.9 Pionóis - Teorainneacha Ama

Seachas i gcásanna a luaitear in alt 4.5.10 (Pionóis i gCásanna Báis), níl aon teorainn ama le haghaidh nósanna nó iarratais le haghaidh pionóis a fháil ar ais.

4.5.10 Pionóis i gCásanna Báis (Alt 1077D d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997)

Cuireann dlí cánach cosc anois ar Choimisinéirí Ioncaim pionóis a ghearradh ar cháinócóirí nach maireann, tar éis bás. Mar a chéile, ní féidir nósanna dlíthiúla a ghlacadh chun pionóis a fháil ar ais ó eastát nó ó sheiceadóir cháinócóir nach maireann maidir le dliteanais réamh-bhás. Más rud é gur thángthas ar réiteach, áfach, roimh bhás an cháinócóra, i scríbhinn leis an gcáinócóir nó gníomhaire an cháinócóra, nó gur mheas cúirt ábhartha go raibh pionós faoi dhliteanas, beidh pionós dlite ansin agus is féidir leis na Coimisinéirí Ioncaim nósanna a ghlacadh chun é a chur i bhfeidhm agus a bhailiú ó eastát an cháinócóra.

Tá ráiteas níos uileghabhálaí den chás in Aguisín VII.

4.5.11 Léargas Ginearálta de Phionóis Shibhialta Cáinghiarálte agus Dleachtghiarálte

Rith an tAcht Airgeadais (Uimh. 2) 2008 dlí an 24 Nollaig 2008. Tá mainneachtana cánacha a tharla roimh an 24 Nollaig 2008 clúdaithe ag an seanreachtáocht pionóis mar atá leagtha amach in 4.6.3. Pléitear le mainneachtana cánacha a tharla ar nó i ndiaidh an 24 Nollaig 2008 faoin reachtáocht pionóis nua.

Tá an nós imeachta, más rud é gur iarradh ar ‘chúirt ábhartha’ a chinneadh cibé an bhfuil cáiníochóir faoi dhliteanas pionóis (i gcás nár thángthas ar réiteach ar phionós nó nár íocadh pionós comhaontaithe), ar fáil chun gach cás pionóis um mhainneachtain chánach a réiteach is cuma faoin uair a tharla an mhainneachtain.

Tá achoimre de staid an réamh agus iar-Acht Airgeadais (Uimh. 2) 2008 maidir

	Cásanna inar tharla mainneachtain chánach roimh an 24 Nollaig 2008	Cásanna inar tharla mainneachtain chánach ar nó i ndiaidh an 24 Nollaig 2008
Leibhéal Pionóis	Is é an leibhéal pionóis sibhialta le cur i bhfeidhm ar chásanna den sórt sin ná 100% pionós cáinghiarálte mar a mhaolaítear de réir na catagóire mainneachtana agus minicíochta mainneachtana a leagtar amach ar Thábla Pionóis 2 (alt 4.6.4)	Is é an leibhéal pionóis sibhialta le cur i bhfeidhm ar chásanna den sórt sin ná an pionós cáinghiarálte nua mar a leagtar amach sna hAchtanna Cánacha (Acht Comhdhlúite Cánacha S1077E, 1997, S116 VATCA 2010) (Tábla Pionóis 1 alt 4.6.2)
Catagóirí Mainneachtana	Is iad na catagóirí mainneachtana as a dtagann pionós sibhialta ná iad siúd a dhéantar go ‘calaoiseach’ nó go ‘faillíoch’ (a) Mainneachtain de bhun tola; (b) Ollmhíchúram; (c) Cúram neamhleor	Athraíodh na catagóirí mainneachtana as ar tháinig pionós sibhialta go (a) lompar de bhun tola; (b) lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha; nó lompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha.
Maolú	Tá an maolú ina gcomhlíontar coinníollacha ar leith leagtha amach ar Tháblaí Pionóis 2 (alt 4.6.4)	Cé go bhfuil an chumhacht ghinearálta de mhaolú coimeádta i reacht, áirítear ar an gcáin – agus pionóis dleachtghiarálte atá in Acht Airgeadais (Uimh. 2) 2008 pionóis laghdaithe ina bhfuil coinníollacha ar leith comhlíonta (Táblaí Pionóis 1 alt 4.6.2)

Is é an phríomhcheist, mar sin, a mheas cén uair a tharla an mhainneachtain chánach as ar tháinig pionós, agus léirítear sin sna samplaí seo a leanas:

Samplaí

Tréimhse Chánach	Doiciméad Curtha isteach	Dáta curtha isteach	Sárú	Dáta Sáraithe	Pionóis le cur i bhfeidhm
2007	Foirm 11	1/09/2008	Tuairisceán Mícheart	1/09/2008	Réamh Alt 1077E d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997 Pionóis
2007	Foirm 11	1/03/2009	Tuairisceán Mícheart	1/03/2009	Alt 1077E d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997 Pionóis
2007	Foirm 11	Not filed	Neamhchomhlíonadh	01/11/2008	Réamh Alt 1077E d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997 Pionóis
2008	Foirm 11	Not filed	Neamhchomhlíonadh	01/11/2009	Alt 1077E d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997 Pionóis
2008 Ean-Feabh	CBL 3	14/03/2008	Tuairisceán Mícheart	14/03/2008	Alt 27 d'Acht CBL 1972 Pionóis
2009 Már-Aib	CBL 3	10/05/2009	Tuairisceán Mícheart	10/05/2009	Alt 116 d'Acht Comhdhlúite CBL 2010 Pionóis
2008	Foirm 11	1/10/2009	Tuairisceán Mícheart	1/10/2009	Alt 1077E d'Acht Comhdhlúite Cánacha 1997 Pionóis

Más rud é nár chomhlíon cáiníocóir riachtanas chun tuairisceán nó ráiteas a chur ar fáil den chineál a luadh in aon cheann de na forálacha a luaitear i gcolún 1 de Sceideal 29 d'Acht um Cháin Láimhdeachas '97 beidh an cáiníocóir faoi dhliteanas pionós.

4.6 Catagóirí de Mhainneachtain Chánach

Tá na catagóirí de mhainneachtain chánach as a dtagann pionós sibhialta leagtha amach thíos;

4.6.1 Catagóirí de mhainneachtana cánacha a tharla ar nó i ndiaidh 24/12/2008

Is é an leibhéal de phionós sibhialta le cur i bhfeidhm ar mhainneachtana cánacha de bhun tola nó míchúramacha ná an pionós cáinghiaráilte mar a leagtar amach sna hAchtanna Cánacha.

a) Pionóis Iompar de bhun tola

Ní shainmhínítear *iompar de bhun tola* sna hAchtanna agus tugtar a ghnáthmhíniú, mar sin.

Go ginearálta, baineann *iompar de bhun tola* le hoibleagáid chánach a shárú le

tásca i gcomhréir le rún an cháiniócóra nó sárú nach féidir a mhíniú le míchúram amháin.

Chun *iompar de bhun tola* a chur i bhfeidhm, bíonn an t-iniúchóir sásta;

- go bhfuil fíricí an cháis i gcomhréir le rún mainneachtana, nó
- ina mhalairt de chás, maidir le gníomhaíochtaí nó easnaimh an cháiniócóra go mbeadh mainneachtain chánach mar thoradh orthu agus ní féidir na gníomhaíochtaí nó easnaimh sin a mhíniú trí míchúram amháin.

Ar na tásca atá i gcomhréir le hlompar de bhun tola bheadh:

- Gan leabhair chúí agus cuntais a choimeád mar a éilíonn dlí cánach chun dliteanas cánach ceart an cháiniócóra a mheas
- Easnaimh leantacha nó easnamh mór amháin d'idirbhearta ó na leabhair agus cuntais den ghnó
- Easnaimh ó thuairisceáin chánacha
- Doiciméid nó eolas atá easnamhach, bréagach nó míthreorach a chur ar fáil
- Aisíocaíocht chánach a éileamh i gcás nach bhfuiltear i dteideal an aisíocaíocht sin
- Gan cánacha muinéacha a oibriú
- Cuntais bhainc nó sócmhainní eile a cheilt.

Ní liosta uileghabhálach é seo.

Leagtar amach an pionós cáinghiaráilte le gearradh ar mhainneachtain sa chatagóir seo ar Thábla Pionóis 1, alt 4.6.2.

Maidir le mainneachtana cánacha a tharla roimh an 24/12/2008, is tásca maith iad na samplaí thuas sa chatagóir de *mhainneachtain chánach*. Féach alt 4.6.3(a) thíos.

b) Pionóis Iompar Míchúramach

Ní mór do cháiniócóirí a bheith cúramach a gcuid oibleagáidí cánacha a chomhlíonadh. Is éard is *iompar míchúramach* ann ná easpa cúram cuí dliteanais chánacha a chur ar fáil atá curtha isteach ag an gcáiniócóir, nó éilimh aisíocaíochtaí a rinneadh, go mícheart.

Sonraítear *iompar míchúramach* ó *iompar de bhun tola* trí easnamh tásca, sna fíricí agus cúinsí den mhainneachtain, atá i gcomhréir le rún.

Sainmhínítear 'míchúram' sna hAchtanna mar "*gan cúram réasúnta a ghlacadh*".

Is é an triail ar chúram réasúnta ná "cibé an bhfeicfeadh cáiniócóir le gnáthscil agus eolas, agus é molta i gceart, mar dhóchúlacht nó dealraitheacht réasúnta

an t-ionchas go mbeadh ganníocaíocht chánach mar thoradh ar acht (nó easnamh), maidir le gach cúinse”. Ní féidir leis an gcáiníocóir an fhreagracht de thuairisceán ceart a dhéanamh do ghníomhaire a dhéabhlóid. Más rud é gur tugadh gach ní ábhartha ar aird an ghníomhaire, níl cúram cuí glactha ag an gcáiníocóir.

Más rud é gur iompar míchúramach é sin, braitheann an pionós atá le cur i bhfeidhm ar chibé ar tháinig iarmhairtí suntasacha as an iompar míchúramach.

Sonraítear *iompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha ó iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha* trí thagairt do mhéid an easnaimh i gcoibhneas leis an dliteanas cánach ceart lena mbaineann.

Iarmhairtí suntasacha: ní shonraítear an leagan seo sna hAchtanna ach úsáidtear é chun cur síos a dhéanamh ar phionós reachtúil infheidhmithe i gcás ina ghabhann an cáin thar 15% den cháin iníoctha i gceart.

Tá an triail 15% le cur i bhfeidhm ar leithligh ar gach cineál canach agus tréimhse ina bhfuil gá le tuairisceán nó ráiteas dliteanais le déanamh ag an gcáiníocóir.

Maidir le laghdú aisíocaíochta, más ann dóibh, i gcomparáid leis an aisíocaíocht a éilíodh, má ghabhann an laghdú thar 15% de mhéid na haisíocaíochta a d'éiligh an cáiníocóir cuirfear pionós sa chatagóir *iompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha* i bhfeidhm má tháinig an t-éileamh mícheart chun cinn mar gheall ar easpa cúram cuí ón gcáiníocóir.

Ar na tásca a bheadh i gcomhréir le *hiompar míchúramach* de chuid an cháiníocóra bheadh an liosta neamh-uileghabhálach seo de samplaí, go dtí an méid as a dtagann gearríocaíochtaí suntasacha cánacha (trí thagairt don treoir sa chéad alt eile thíos):

- Meastachán ar mhíreanna cuntais
- Faillí a dhéanamh caiteachas a chur i gcatagóirí incheadaithe agus neamh-incheadaithe le haghaidh cúinsí cánacha
- Faillí a dhéanamh comhairle a ghlacadh ar cheist léirmhínithe cibé ar chóir dul i dteagmháil le ghníomhaire cánach nó Coimisinéirí Ioncaim chun treoir a fháil
- Cibé an bhfuair an cáiníocóir comhairle roimh gníomhaíocht a chinneadh
- Méid na cánach atá i mbaol A mhéid is mó an baol cánach, is mó an cúram a bheidh ag teastáil
- Méid agus cineál an ghnó
- Na rialúcháin inmheánacha atá i bhfeidhm
- An caighdeán de chuntas coimeád sa ghnó
- Aon teip sna córais agus na fáthanna don teip sin
- Minicíocht na hearráide a rinneadh. Féachfar ar chás ina bhfuil

earráid ar leithlis le himpleachtaí beaga cánacha ar bhealach eile ó chás le níos mó earráidí.

c) Iompar míchúramach LE hiarmhairtí suntasacha

Leagtar amach an pionós cáinghiaráilte le gearradh ar mhainneachtain sa chatagóir seo ar Thábla Pionóis 1, alt 4.6.2.

Maidir le mainneachtana cánacha a tharla roimh an 24/12/2008, is tásc maith iad na samplaí thuas sa chatagóir de mhainneachtain *ollmhíchúram*. Féach alt 4.6.3(b) thíos.

d) Iompar míchúramach GAN iarmhairtí suntasacha

Leagtar amach an pionós cáinghiaráilte le gearradh ar mhainneachtain sa chatagóir seo ar Thábla Pionóis 1, alt 4.6.2.

Maidir le mainneachtana cánacha a tharla roimh an 24/12/2008, is tásc maith iad na samplaí thuas sa chatagóir de *mhainneachtain chánach neamhleor*. Féach alt 4.6.3(c) thíos.

Samplaí de chatagóirí d'Iompar Míchúramach:

Iompar Míchúramach	Sampla A	Sampla B
Cáin iníoctha de réir tuairisceán cánach mícheart, abair	€10,000	€60,000
Cáin dlite i ndeireadh na dála	€30,000	€65,000
Cáin gearríoctha	€20,000	€5,000
Pionós	Tá pionós maidir le <i>hiompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha</i> i bhfeidhm mar téann an cáin gearríoctha thar 15% den €30,000 dlite i ndeireadh na dála	Tá pionós maidir le <i>hiompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha</i> i bhfeidhm, mar ní théann an cáin gearríoctha thar 15% den €65,000 dlite i ndeireadh na dála

4.6.2 Tábla Pionóis 1 – Céatadán Pionóis (ar nó i ndiaidh an 24/12/2008)

Tagraíonn Tábla Pionóis 1 do mhainneachtana a tharla ar nó i ndiaidh an 24/12/2008 más rud é go ndéanann an cáiníocóir nochtadh cáilitheach agus mainneachtana i gcás nár dearnadh nochtadh cáilitheach.

Is céatadán é an pionós cáinghiarálte den cháin gearríochta.

TÁBLA PIONÓIS 1	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	NOCHTADH CÁILITHEACH UM ACHT AIRGEADAIS (UIMH. 2) 2008	
Gach mainneachtain ina bhfuil nochtadh cáilitheach	Tábla pionóis de mhainneachtana a tharla ar nó i ndiaidh 24/12/2008	Prop-nochtadh cáilitheach agus comhoibriú	Neamh-phrop-nochtadh cáilitheach agus comhoibriú
Gach nochtadh cáilitheach sa chatagóir seo	<i>lompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha</i>	10%	3%
An chéad nochtadh cáilitheach sna catagóirí seo	<i>lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha</i>	20%	5%
	<i>lompar de bhun tola</i>	50%	10%
An dara nochtadh cáilitheach sna catagóirí seo	<i>lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha</i>	30%	20%
	<i>lompar de bhun tola</i>	75%	55%
An tríú nochtadh cáilitheach nó nochtadh ina dhiaidh sin sna catagóirí sin	<i>lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha</i>	40%	40%
	<i>lompar de bhun tola</i>	100%	100%
GAN NOCHTADH CÁILITHEACH	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	GAN COMHOIBRIÚ	COMHOIBRIÚ AMHÁIN
Gach mainneachtain i gcás nach bhfuil nochtadh cáilitheach	<i>lompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha</i>	20%	15%
	<i>lompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha</i>	40%	30%
	<i>lompar de bhun tola</i>	100%	75%

4.6.3 Catagóirí de mhainneachtana cánacha a tharla roimh an 24/12/2008

Is é an leibhéal de pionós sibhialta le cur isteach ar mhainneachtana cánacha calaoiseacha nó faillíocha ná pionós cáinghiarálte 100% mar a mhaolaítear de réir Alt 1065 d'Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997.

Calaois

Baineann calaois le hionadaíocht bhréagach a dhéanamh ag cáiníocóir -

- go feasach, nó
- gan chreidiúint ina fírinne, nó
- go meargánta, nó
- go míchúramach cibé an raibh sé fíor nó bréagach.

Tagrófar cásanna de chalaais amhrasta, i gcás gur dóigh go bhfuil cás inbhuanaithe ann, don Rannán Imscrúduithe agus Ionchúiseamh chun feiliúnacht a mheas d'ionchúiseamh féideartha.

Faillí

Cuimsíonn faillí, *i measc nithe eile* -

- aird ag teastáil, nó easpa cúraim, rud a dhéanamh ar chóir a dhéanamh
- teip, in aon chúinse, an cúram agus an dúthracht a dhéanamh ina bhfuil gá le cúinsí
- easnamh rud a dhéanamh a d'fhéadfadh duine réasúnta a dhéanamh, nó
- rud a choimisiúnú nach ndéanadh duine réasúnta.

Is iad seo a leanas na catagóirí:

a) Mainneachtain de bhun tola

Baineann *iompar de bhun tola* le hoibleagáid chánach a shárú le tásca i gcomhréir le rún an cháiníocóra nó sárú nach féidir a mhíniú le míchúram amháin.

Féach alt 4.6.1 – *iompar de bhun tola* – le haghaidh roinnt samplaí den chineál mainneachtana as a dtagann pionós *mainneachtain de bhun tola*.

Leagtar amach an pionós cáinghiarálte le gearradh ar mhainneachtain sa chatagóir seo ar Thábla Pionóis 2, alt 4.6.4.

b) Ollmhíchúram

Ní mór do cháiníocóirí a bheith cúramach a gcuid oibleagáidí cánacha a chomhlíonadh. Is éard is *iompar míchúramach* ann ná easpa cúram cuí dliteanas chánacha a chur ar fáil atá curtha isteach ag an gcáiníocóir, nó éilimh aisíocaíochtaí a rinneadh, go mícheart den chuid is mó.

Sonraítear *ollmhíchúram ó mhainneachtain* de bhun tola trí easnamh tásca, sna fíricí agus cúinsí den mhainneachtain, atá i gcomhréir le rún. Maidir le hollmhíchúram, tá an t-iniúchóir sásta gur féidir an mhainneachtain a mhíniú trí mhíchúram an cháiníocóra. Sonraítear *ollmhíchúram ó chúram neamhleor* trí thagairt do mhéid an easnaimh i gcoibhneas leis an dliteanas cánach ceart lena mbaineann.

Gan dochar don iarratas ar an gcatagóir de *mhainneachtain de bhun tola*, má thagann an t-easnamh chun cinn ó easpa cúram cuí an cháiníocóra agus go dtéann an t-easnamh don chineál cánach ar leith thar 15% den dliteanas cánach dlite i ndeireadh na dála maidir leis an gcineál cánach ina dtarlaíonn an t-easnamh, cuirfear pionós sa chatagóir ollmhíchúram i bhfeidhm.

Féach alt 4.6.1(c) – *iompar míchúramach le hiarmhairtí suntasacha* – le haghaidh roinnt samplaí den chineál mainneachtana as a dtagann pionós *ollmhíchúram*.

Leagtar amach an pionós cáinghiarálte le gearradh ar mhainneachtain sa

chatagóir seo ar Thábla Pionóis 2, alt 4.6.4.

c) Cúram Neamhleor

Beartaítear go mbeadh an *catagóir cúraim neamhleor de mhainneachtain chánach* le haghaidh mainneachtana den mhionchineál a aimsítear i mórán iniúchtaí Cánacha, mar shampla, earráidí ríomhaireachta agus coigeartuithe neamhleora ar chaiteachas pearsanta sa chuntas brabúis agus caillteanais.

Sonraítear *cúram neamhleor ó ollmhíchúram* tríd an ‘riail 15 faoin gcéad’ a chur i bhfeidhm – is é sin, don iompar le cur i gcatagóir mar chúram neamhleor, ní mór nach mbeadh an cáin gearríochta ag dul thar 15% den dliteanas foriomlán dlíte i ndeireadh na dála don cheannchán.

Féach alt 4.6.1(d) – *iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha* – le haghaidh roinnt samplaí den chineál mainneachtana as a dtagann pionós cúram neamhleor.

Leagtar amach an pionós cáinghiarálte le gearradh ar mhainneachtain sa chatagóir seo ar Thábla Pionóis 2, alt 4.6.4.

4.6.4 Tábla Pionóis 2 - Céatadáin Pionóis (roimh an 24/12/2008)

Tagraíonn Tábla Pionóis 2 do mhainneachtana a tharla roimh an 24/12/2008 más rud é go ndéanann an cáiníocóir nochtadh cáilitheach agus mainneachtana i gcás nár dearnadh nochtadh cáilitheach.

Is céatadán é an pionós cáinghiarálte den cháin gearríoctha.

TÁBLA PIONÓIS 2	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	NOCHTADH CÁILITHEACH UM	
		Chód Cleachtais maidir le hIníúchadh Cánach (2010) – Pionós Maolaithe	
Gach mainneachtain ina bhfuil nochtadh cáilitheach	Tábla pionóis do mhainneachtana a tharla roimh an 24/12/2008	Prop-nochtadh cáilitheach agus comhoibriú	Neamh-phrop-nochtadh cáilitheach agus comhoibriú
Gach nochtadh cáilitheach sa chatagóir seo	<i>Cúram neamhleor</i>	10%	3%
An chéad nochtadh cáilitheach sna catagóirí seo	<i>Ollmhíchúram</i>	20%	5%
	<i>Mainneachtain de bhun tola</i>	50%	10%
An dara nochtadh cáilitheach sna catagóirí seo	<i>Ollmhíchúram</i>	30%	20%
	<i>Mainneachtain de bhun tola</i>	75%	55%
An tríú nochtadh cáilitheach nó nochtadh ina dhiaidh sin sna catagóirí sin	<i>Ollmhíchúram</i>	40%	40%
	<i>Mainneachtain de bhun tola</i>	100%	100%
GAN NOCHTADH CÁILITHEACH	CATAGÓIR MAINNEACHTANA	GAN COMHOIBRIÚ	COMHOIBRIÚ AMHÁIN
Gach mainneachtain i gcás nach bhfuil nochtadh cáilitheach	<i>Cúram neamhleor</i>	20%	15%
	<i>Ollmhíchúram</i>	40%	30%
	<i>Mainneachtain de bhun tola</i>	100%	75%

4.6.5 Pionóis a mhaolú/Pionóis Laghdaithe

Is féidir pionóis a fhoráiltear faoi na hAchtanna a mhaolú ag na Coimisinéirí loncaim, de réir na bhforálacha d'Alt 1065, d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997, go leibhéal atá iomchuí do chúinsí an cháis.

Ní mór socraíochtaí lena mbaineann maolú a fhaomhadh go foirmiúil ag na Coimisinéirí loncaim nó ag duine atá údaraithe acu don aidhm sin.

Tagann gach tairiscint a chuirtear isteach le faomhadh le tuairisc ina bhfuil moladh an iniúcháora maidir le hinghlacthacht nó eile.

Agus maolú ar pionós á mholadh, measfaidh an t-iniúcháir an méid seo a leanas:

- Ar dtús, maolú an pionóis bunaithe ar an gcatagóir de mhainneachtain chánach lena mbaineann, agus
- Sa dara háit, leibhéal eile bunaithe ar chomhoibriú agus cibé an ndearna an cáinócóir neamh-phrop-nochtadh cáilitheach nó prop-nochtadh cáilitheach maidir leis an mhainneachtain
- Sa tríú háit, maolú atá spleách ar chibé an é an chéad, an dara nochtadh cáilitheach é an nochtadh cáilitheach nó ceann ina dhiaidh sin.

Maidir le mainneachtana cánacha a tharla **roimh an 24/12/2008**, leagann Tábla Pionóis 2, alt 4.6.4 amach an maolú iomchuí do gach catagóir de mhainneachtain chánach.

Maidir le mainneachtana cánacha a tharla **ar nó i ndiaidh an 24/12/2008**, leagann Tábla Pionóis 1, alt 4.6.4 amach an maolú iomchuí do gach catagóir de mhainneachtain chánach.

Ní leanfar le pionós má tá méid chomhiomlán na cánach i ndáil lena ríomhtar pionóis níos lú ná €6,000 agus má tá an mainneachtain sa chatagóir iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha.

4.7 Amscála maidir le hiniúchtaí Deiridh

Tá sé mar leas gach duine go gcuirtear an t-iniúchadh i gcrích a luaithe agus is féidir. Más rud é gur phléigh an cáinócóir le gach ceist amuigh, agus é déanta laistigh de thréimhse réasúnta ama, agus go bhfanann an t-iniúchadh oscailte ar feadh tréimhse eile trí mhí, cuirfidh na Coimisinéirí Ioncaim comhairle ar an gcáinócóir faoin stádas reatha den iniúchadh agus déanfar meastachán, a mhéid agus is féidir, ar an uair a bheidh críoch curtha leis an iniúchadh.

4.8 Íocaíocht

Dliteanais Urscaoilte má tá am breise ag teastáil ó cháinócóir chun socraíocht a íoc

I bhformhór iniúchtaí, urscaoilfear dliteanas (lena n-áirítear cáin, ús agus pionóis) trí íocaíocht(aí), a tugadh chun cuntais in aghaidh na dliteanais bhreise do gach ceanncánach.

Féadfar socrú céimnithe íocaíochta a dhéanamh leis an gcáinócóir lena bhfuil rochtain teoranta ar chistí leachtacha ach a leanann le hioncam a ghiniúint. Déanfar aon socraíocht den sórt sin de réir nósanna imeachta na gCoimisinéirí Ioncaim reatha.

Tá ar an gcáinócóir i ngach ásc eolas leordhóthanach a chur ar fáil chun breithniúchán a fhírinniú do shocraíocht íocaíochta céimnithe. Ba chóir an méid seo a leanas a mheas:

- Sreabhadh airgid réadúil le haghaidh na 6 mhí ina dhiaidh sin

- Próifil féich cothrom le dáta
- Cuntais bhainistíochta cothrom le dáta
- Leagan amach ar chonas an sceideal athíocaíochta molta a sheirbhísiú
- Ráitis bhainc cothrom le dáta a thabharfaidh cead do na Coimisinéirí loncaim féachaint cibé an bhfuil barraíochtaí méadaitheacha ar an gcuntas agus tuairim a ghlacadh ar mhéid an luascadh cuntais
- Próifil féichiúnaithe agus creidiúnaithe.

Bíonn éagsúlacht ar an leibhéal d'íocaíocht síos a theastaíonn, agus an fad ama agus tús na socraíochta, ag brath ar chúinsí an cháis.

Más rud é gur úsáideadh socraithe tráthchoda, ní mór do cháiníocóirí na coinníollacha seo a leanas a chomhlíonadh:

- Ní mór an t-ús dlite a bheith san áireamh sa tsocraíocht tráthchoda, agus
- Ní mór cánacha reatha a choimeád cothrom le dáta le linn an téarma den tsocraíocht tráthchoda.

4.9 Cásanna maidir le ‘Neamhábaltacht Íoca’

Tá sé mar fhreagracht ar an gcáiníocóir a éilíonn ‘neamhábaltacht íoca’ an neamhábaltacht sin a léiriú go sásúil.

Ní mór fianaise doiciméadach a chur isteach chuig na Coimisinéirí loncaim.

Teagmhaíonn iniúcháirí le héilimh uaireanta nach gceadaíonn acmhainní airgeadais cáiníocóra íocaíocht iomlán den cháin dlite. Tabharfaidh iniúcháirí breithniúchán cúramach in éilimh den sórt sin. Meastar uaschumas cáiníocóra íocaíocht a dhéanamh trína sócmhainní agus a gcumas tuillimh den trádáil, gairm nó fostaíocht. Agus an t-éileamh a mheas, féadfaidh sláinte agus aois an cháiníocóra a bheith ábhartha.

Ní ghlacfar le héilimh neamhábaltacht íoca nach bhfuil réasúnaithe le fianaise dhoiciméadach.

Ba chóir gach fianaise a thacaíonn le héileamh neamhábaltacht íoca a chur san áireamh in aon iarratas uileghabhálach amháin chuig na Coimisinéirí loncaim.

Ba chóir na nithe seo a leanas a bheith san fianaise dhoiciméadach de neamhábaltacht íoca a mheasann an cáiníocóir a bheith iomchuí:

- Doiciméad Tairisceana de shocraíocht fhoirmiúil
- Ráiteas cúrsaí ón lá deireanach den mhí roimh an dáta d'iniúchadh na gCoimisinéirí loncaim, sínithe ag an gcáiníocóir
- Cóip de na cuntais dheireanacha

- Liosta de gach sócmhainn a coimeádadh agus an chúis le haghaidh neamhdhiúscairt na sócmhainní sin chun cáin nó dliteanas dleachta a íoc
- Aon cheann de na míreanna dá dtagraítear in 4.8
- Míniú ar an gcúis nach féidir iasacht a fháil chun dliteanas cánach/dleachta a urscaoileadh nó fianaise ar iasacht a dhiúltú
- Ríomhanna d'ioncam/de chaiteachas réamh-mheasta
- Ráiteas sínithe chun an mhainneachtain chánach a dhearbhu lenar ceartaíodh an dliteanas breise a tháinig chun cinn.

Coimeádann na Coimisinéirí Ioncaim de cheart acu ionchúiseamh a mheas i gcás nach ndéantar íocaíocht iomlán.

Custam

Foráiltear le hAlt 229 den Chód Custaim (Rialachán ón gComhairle (CEE) Uimh. 2913/92) áiseanna íocaíochta a cheadú chun íocaíocht a dhéanamh i dtráthchodanna. Baineann coinníollacha le cead a thabhairt d'áiseanna den sórt sin maidir le slándáil a chur ar fáil chun an méid fiachais a chlúdach, cé go bhféadfaí an coinníoll seo a tharscaoileadh má chuireann an féichiúnaí fianaise scríofa i láthair go gcruthódh an soláthar sin deacrachtaí eacnamaíochta agus sóisialta tromchúiseacha.

4.10 Nósanna Athbhreithnithe – Nósanna Achomhairc

Faoi chlár um Dhearbhu Cáilíochta na gCoimisinéirí Ioncaim, déantar monatóireacht ar rogha de chásanna iniúchta chun cáilíocht a chinntiú. Más rud é go dtagann difríocht tuairime chun cinn, áfach, maidir leis an iniúchadh, tabharfaidh an t-iniúcháir meas do cheart an cháiníocóra athbhreithniú a iarraidh nó chun nós achomhairc reachtúil a fháil, agus éascóidh sé an cáiníocóir ar mian leis iarratas den sórt sin a dhéanamh nó achomharc a thaisceadh.

4.10.1 Nósanna Athbhreithnithe

Féadfaidh cáiníocóir nó gníomhaire cáiníocóra athbhreithniú a iarraidh maidir leis an iompar iniúchta, lena n-áirítear:

- Na coigeartuithe molta ar;
 - admhálacha nó figiúirí brabúis
 - éilimh ar fhaoisimh nó liúntais
 - ríomhanna cánacha etc.
- Pionóis le gearradh,
- Cibé an gcomhlíonann an tsocraíocht critéir foilsitheoireachta,

- Fógra Tuairime a eisiúint maidir le pionóis*.

*Féadfaidh an cáiníocóir, laistigh de 30 lá tar éis an dáta eisthe d'Fhógra Tuairime (Féach alt 4.5.4), athbhreithniú a iarraidh ó athbhreithnitheoir inmheánach nó comh-athbhreithniú ó athbhreithnitheoir inmheánach agus seachtrach, ar an gcuntar nach bhfuil athbhreithniú ar iompar iniúchta déanta cheana.

Iarratas ar Athbhreithniú

Ní mór an t-iarratas ar athbhreithniú a bheith i scríbhinn agus an cineál athbhreithnithe atá riachtanach a shonrú. Ina theannta sin, ní mór don cháiníocóir a c(h)uid buarthaí a lua maidir le hiompar an iniúchta.

Athbhreithnithe Áitiúla

Is féidir mórán cásanna a réiteach go pras agus go sásúil ar leibhéal áitiúil.

Ba chóir athbhreithnithe den sórt sin a chur isteach chuig an bPríomh-Oifigeach áitiúil nó Bainisteoir Dúiche.

An tAonad Athbhreithnithe Inmheánaigh

Más rud é nár thángthas ar réiteach ar leibhéal áitiúil, nó más rud é nach mian leis an gcáiníocóir leas a bhain as an rogha seo, ba chóir an t-iarratas seo a sheoladh chuig an bPríomh-Oifigeach, an tAonad Athbhreithnithe Inmheánaigh, an Foirgneamh Stampála, Caisleán Bhaile Átha Cliath, Baile Átha Cliath 2 agus déanfaidh siad socruithe an t-athbhreithniú a dhéanamh. (Tá Ráiteas faoi Chleachtas SP-GEN 2/99 a rialaíonn Nósanna Athbhreithnithe Inmheánaigh na gCoimisinéirí Ioncaim ar fáil ó oifigí áitiúla na gCoimisinéirí Ioncaim ar láithreán gréasáin na gCoimisinéirí Ioncaim) <http://www.revenue.ie/en/practitioner/law/gen02-99.doc>

Níl aon fheidhm oibríochtúil nó bhainistiúil ag an bPríomh-Oifigeach i gceannas ar Athbhreithniú Inmheánach maidir leis an gclár iniúchta ach tá ról díreach aige chun muinín cáiníocóra a chinntiú i riarachán cánach.

Ba chóir go luafadh an t-iarratas cibé ar chóir go ndéanfaidh an Príomh-Oifigeach i gceannas ar an Aonad Athbhreithnithe Inmheánaigh an t-athbhreithniú nó i gcomhpháirt le hAthbhreithnitheoir Seachtrach. Féadfar go mbeadh teagmháil leis an gcáiníocóir nó le gníomhaire an cháiníocóra agus an t-iniúchóir sa phróiseas iniúchta. Ní fhabhraítear aon ús le linn na tréimhse athbhreithnithe.

Agus an t-athbhreithniú á dhéanamh ag an bPríomh-Oifigeach (agus Athbhreithnitheoir Seachtrach i gcás comhathbhreithniú), lorgaíonn sé a bhunú cibé ar mheas an t-iniúchóir gach míniú agus coimhlint de chuid an cháiníocóra, agus cibé an bhfuil na conclúidí a baineadh astu réasúnta. Tá sé mar fhreagracht ar na hathbhreithnitheoirí freagairt ar bhunús atá cothrom agus i gcomhréir le comhlíonadh deonach agus muinín poiblí sa chóras cánach.

Tá an socrú le haghaidh athbhreithniú ón bPríomh-Oifigeach (agus Athbhreithnitheoir Seachtrach i gcomh-athbhreithniú) ar leithligh ó cheart cáiníocóra achomharc ó na Coimisinéirí Achomhairc. Más gá, ba chóir athbhreithniú den sórt sin a iarraidh a luaithe agus is féidir tar éis don iniúchóir

fógra a eisiúint faoi thoradh an iniúchta. Cé nach bhfuil teorainn ama curtha i bhfeidhm ar athbhreithniú a lorg (seachas in athbhreithniú ar an gceist de Fógra Tuairime), tagann deireadh leis an deis athbhreithnithe;

- ón uair a eisítear fógra faoin am agus áit achomharc a éisteacht chuig an gcáiníocóir nó,
- ón uair agus a thagann réiteach ar shocraíocht a bhaineann le foilsitheoireacht.

Custam

Tá sé de cheart ag cáiníocóir éisteacht a fháil (ceart freagra) roimh chinneadh codarsnach a ghlacadh maidir le dleacht chustaim a íoc. Tá sonraí ar fáil sa Lámhleabhar um Cheart chun Éisteacht a fháil.

<http://www.revenue.ie/en/about/foi/s16/customs/own-resources/right-to-be-heard.pdf>

Achomhairc Custaim

Tá bileog C&E 5 a rialaíonn Nósanna um Achomhairc Custaim do dhleachtanna custaim ar fáil ar an nasc seo a leanas.

<http://www.revenue.ie/en/customs/leaflets/c-and-e5.html>

Achomhairc Máil

Tá bileoga C&E 6 agus VRT 6 a rialaíonn Nósanna Achomhairc um dhleachtanna máil ar fáil ó láithreán gréasáin na gCoimisinéirí Ioncaim ar na naisc seo a leanas.

<http://www.revenue.ie/en/tax/excise/leaflets/cande6.html>

4.10.2 Nósanna Athbhreithnithe – Achomhairc Reachtúil Foirmiúil

Tá teidlíocht ag cáiníocóir achomharc a thaisceadh in aghaidh torthaí an iniúcháin maidir leis an ioncam agus na gnóthachain le meas i measúnacht athbhreithnithe nó meastachán cánach. Ní ghearrfar ús reachtúil más rud é gur measadh an cáin agus ní féidir achomharc a chur isteach. Ní féidir pionóis cháinghiaráilte a mheas más rud é go bhfuil an cháin measta.

Ní chuireann athbhreithnithe, mar a chuirtear síos orthu san alt roimhe seo, isteach ar chearta reachtúla an cháiníocóra achomharc a dhéanamh. Más rud é, tar éis athbhreithniú, go measann cáiníocóir go bhfuil socraíocht mholta do-ghlactha, féadfaidh siad leanúint le hachomharc chuig na Coimisinéirí Achomhairc, ar an gcuntar gur taisceadh achomharc laistigh den amscála reachtúil.

Tá sonraí maidir le hachomhairc in aghaidh pionóis measta ag cúirt ábhartha clúdaithe in alt 4.5.8.

Is féidir teacht ar eolas maidir le hachomhairc um Chánacha & Dleachtanna ar an nasc seo a leanas:

<http://www.revenue.ie/en/about/foi/s16/income-tax-capital-gains-tax-and-corporation-tax/part-40/tax-and-duty-appeals-manual.pdf>

Caibidil 5

Liosta de Mhainnitheoirí Cánacha a Fhoilsiú

- *Oibleagáid na gCoimisinéirí Ioncaim socraíochtaí iniúchta a fhoilsiú*
- *Eisiaimh ó fhoilsitheoireacht*

5. FOILSITHEOIREACTH – ALT 1086 D’ACHT UM CHÁIN LÁIMHDEACHAIS, 1997

5.1 Oibleagáid Foilsitheoireachta

Gabhann oibleagáid le hAlt 1086 d’Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 ar na Coimisinéirí loncaim liosta a fhoilsiú d’ainm, de sheoladh agus de ghairm gach cáiníocóra, laistigh de thrí mhí de dheireadh gach ceathrú, -

- ar ar ghabh nó a mheas cúirt fíneáil nó pionós eile faoi aon cheann de na hAchtanna maidir le nithe a bhaineann le cáil le linn na ceathrún sin. Má tá cáiníocóir infhoilsithe faoin gcatagóir seo, foilseofar an méid cánach a chinneann an chúirt a bheith sa pionós, má íoctar an cháin nó pionós nó mura n-íoctar
- más rud é gur chomhaontaigh na Coimisinéirí loncaim le cáiníocóir staonadh ó nósanna a thosú chun aon fhíneáil nó pionós a ghnóthú agus gur ghlac siad suim airgid ar leith i socraíocht de haon éileamh ó na Coimisinéirí loncaim le haghaidh;
 - (i) cáin nó dleacht a íoc,
 - (ii) ús ar an gcáin nó dleacht sin a íoc, agus
 - (iii) fíneáil nó pionós airgeadaíochta eile maidir leis an gcáin nó dleacht sin lena n-áirítear pionóis maidir leis an teip tuairisceáin nó doiciméid eile a chur ar fáil a bhain leis an gcáin nó dleacht sin.

Bíonn feidhm ag an bhforáil seo fiú má theipeann ar an gcáiníocóir an tsuim ar leith a íoc laistigh den tréimhse ábhartha.

Más rud é go nglacann na Coimisinéirí loncaim suim ar leith nó go ngeallann siad suim ar leith a ghlacadh i socraíocht de mhainneachtain chánach, meastar gur glacadh leis an tsuim i socraíocht de bhun comhaontú idir na Coimisinéirí loncaim agus an cáiníocóir.

Cuireann na forálacha d’Alt 1086 d’Acht um Cháin Láimhdeachais 1997 oibleagáid ar na Coimisinéirí loncaim liosta de shocraíochtaí a fhoilsiú, laistigh de thrí mhí ag deireadh gach ceathrún, san Iris Oifigiúil.

Ina theannta sin, tugtar an discrédid do na Coimisinéirí loncaim;

- an liosta a phoibliú agus a atáirgeadh ar bhealach, foirm nó formáid den sórt a mheastar a bheith iomchuí, agus
- sonraí den sórt sin ar an liosta a shonrú den tsocraíocht agus na nithe as a dtagann an tsocraíocht chun cinn de réir mar a mheasann na Coimisinéirí loncaim a bheith feiliúnach.

Cuirfidh na Coimisinéirí loncaim comhairle ar na cáiníocóirí a bhaineann amach an critéir go bhfoilseofar iad ar Liosta na Mainnitheoirí, agus cuirfear comhairle

orthu faoi na sonraí a fhoilseofar.

Nochtadh Cáilitheach le haghaidh Neamhfhoilsiú

Más rud é gur glacadh nochtadh cáilitheach, ní fhoilseofar sonraí den tsocraíocht a rinneadh leis an gcáiníocóir ar liosta na mainnitheoirí cánacha. Maidir le nochtaí a tharla ar nó i ndiaidh an 24 Nollaig 2008, ní chuirfear an nochtadh san áireamh don fhoilsitheoireacht ach amháin más rud é gur nochtadh cáilitheach é sna hAchtanna (Féach sainmhíniú i gcaibidil 2.7). Ní shonrófar nochtadh de bhriathar mar nochtadh cáilitheach chun críche neamhfhoilsiú.

5.2 Eisiaimh ó Fhoilsitheoireacht

Eisiaimh Reachtúla

Foráiltear le hAlt 1086 d'Acht um Cháin Láimhdeachais 1997 don chéad eisiaimh reachtúil ó fhoilsitheoireacht – ní fhoilsíonn na Coimisinéirí Ioncaim na cásanna seo a leanas:

- Cásanna ina nglactar le nochtadh cáilitheach; (Alt 1086 (4)(a))
- Cásanna ina bhfuil Alt 72 d'Acht Airgeadais 1988, nó Alt 3 d'Acht um Tharscaoileadh de Cháin ar leith, Ús agus Pionóis, 1993 curtha i bhfeidhm (Reachtaíocht Tarscaoilte) (Alt 1086 (4)(b) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997)
- Cásanna ina bhfuil suim ar leith dá dtagraítear in alt (c) nó (d) d'Alt 1086 fo-alt (2) nach ngabhann thar €30,000 (figiúir de cháin, ús agus pionós) (Alt 1086 (4) (c) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997)
- Cásanna nach ngabhann an pionós (comhaontaithe le cáiníocóir nó measta ag cúirt) thar 15% den mhéid den cháin dlite dá réir sin (Alt 1086 (4)(d) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997)

Custam agus Mál

Agus cásanna Custaim le foilsiú faoi Alt 1086 (2) (a) agus (b) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997, níl siad le foilsiú faoi Alt 1086 (2) (c) nó (d) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997

5.3 Figiúr Foilsitheoireachta

Ar an bhfigiúr foilsithe tá an cháin, an t-ús agus na pionóis atá curtha le chéile chun an tsocraíocht a dhéanamh. Níl cáin agus ús ar leith san áireamh mura bhfuil pionós i bhfeidhm. Go háirithe:

- Tá méideanna foilsithe comhiomlánaithe le haghaidh gach cáin agus le haghaidh gach bliain/tréimhse a chlúdaíonn an t-iniúchadh/an t-imscrúdú
- Ní laghdóidh ró-íocaíocht chánach nár tháinig go díreach ón iniúchadh an figiúr foilsitheoireachta

- Maidir leis an méid atá le foilsíú, más ann dó, ní chuirtear cáin san áireamh i socraíocht (nó ús agus pionóis ghaolmhara) más rud é nach ngabhann an pionós maidir leis an gcáin thar 15% den mhéid den cháin sin.

Samplaí:

1. Socraíocht (Cáin Ioncaim, ÍMAT agus CBL) a tháinig chun cinn le haghaidh 2 bhliain nó tréimhse go dtí an 31 Nollaig 2007. Laghdaíodh na pionóis maidir le mainneachtain chánach sa chatagóir de mhainneachtain de bhun tola tar éis comhoibriú ón gcáiníocóir ach ní dhearnadh ach nochtadh cáilitheach. Ba mar seo a leanas a rinneadh an tsocraíocht de €51,700:

<i>Tréimhse Chánach</i>	<i>Cáin</i>	<i>Ús</i>	<i>Pionóis</i>	<i>Iomlán</i>
Bliain go dtí 31/12/2006	€12,000	€4,000	€9,000	€25,000
Bliain go dtí 31/12/2007	€14,000	€2,200	€10,500	€26,700
Iomlán				€51,700

Aisíocaíocht CBL ar chreidmheasanna dlite (tréimhse reatha):	€ 5,000
Íocaíocht dlite	€46,700
Figiúr foilsitheoireachta	€51,700

2. Socraíocht (Cáin Ioncaim, ÍMAT agus CBL) a tháinig chun cinn le haghaidh 1 bhliain/tréimhse go dtí an 31 Nollaig 2009. Laghdaíodh na pionóis atá san áireamh sa tsocraíocht de réir mainneachtain sa chatagóir iompar míchúramach gan iarmhairtí suntasacha de mhainneachtain chánach. Ní dhearnadh aon nochtadh cáilitheach ach thug an cáiníocóir comhoibriú iomlán le linn an iniúchta. Ba mar seo a leanas a rinneadh an tsocraíocht de €35,200:

<i>Tréimhse Chánach</i>	<i>Cáin</i>	<i>Ús</i>	<i>Pionóis</i>	<i>Iomlán</i>
Bliain go dtí 31/12/2009	€30,000	€700	€4,500	€35,200
Iomlán				€35,200

Ní thagann foilsitheoireacht chun cinn mar gheall nach ngabhann an pionós cáinghiarálte thar 15% den cháin atá san áireamh sa tsocraíocht.

5.4 **ÁSPC agus Tobhaigh agus Foilsitheoireacht**

Féinfhostaithe

Tá ÁSPC agus dliteanais Ranníocaíocht Sláinte mar chuid de cháin le haghaidh na mblianta féinfhostaithe 1988/89 agus blianta níos déanaí, agus tá siad le foilsiú faoi Alt 1086 de bhua fhorálacha d'Alt 23(3) agus (4) den Acht Leasa Shóisialaigh (Comhdhlúthú) 2005.

Tá an tobhach ioncaim le foilsiú faoi na forálacha d'Alt 531M(2) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997.

Fostóir agus Fostaí

Tá ÁSPC Fostóirí, ÁSPC fostaithe, agus an Ranníocaíocht Sláinte le foilsiú faoi Alt 1086 de bhua fhorálacha d'alt 17(4) d'Acht Leasa Shóisialaigh (Comhdhlúthú) 2005.

Tá an Tobhach Oiliúna le foilsiú de bhua fhorálacha d'Alt 6 d'Acht um Chiste Náisiúnta Oiliúna 2000.

Tá an Tobhach ioncaim le foilsiú faoi na forálacha d'Alt 531M(2) d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997.

Caibidil 6

Ionchúiseamh

- *Léargas ginearálta ar ionchúiseamh i gcomhthéacs iniúchta*

6. IONCHÚISEAMH

6.1 Réamhrá

Is é an príomhthiomáint in aghaidh imghabháil cánach ná tríd an iniúchadh Cánach agus na cláir imscrúduithe. Cruthaíodh go bhfuil na cláir sin an-éifeachtach chun cáin agus ús a bhailiú agus chun pionós a ghearradh ar chalaois chánach agus imghabháil cánach. Mar gheall ar an seasamh láidir a tógadh in aghaidh na tromchiontóirí cánacha is mó/na tromchionta is mó tríd an gclár ionchúiseamh ciallaíonn se gur féidir pionós a ghearradh orthu siúd a ciontaíodh (mar aon le cáin, ús agus pionóis dlite a íoc) le fineáil nó príosúnacht nó an dá rud.

Is é an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí a dhéanann cinntí cibé ar chóir cás a ionchúiseamh.

6.2 Na cineálacha cionta cánacha ar dóigh go mbeadh ionchúiseamh mar thoradh orthu

Leagtar amach anseo thíos na cineálacha cionta ar dóigh go mbeadh ionchúiseamh mar thoradh orthu:

- Easnaimh de bhun tola ó thuairisceáin chánacha
- Éilimh bhréagacha le haghaidh aisíocaíocht
- Doiciméid bhrionnaithe nó fhalsaithe a úsáid
- Imghabháil cánach calaoiseach a éascú
- Scéim córasach chun cáin a imghabháil
- Cuntais bhainc easchósta a úsáid chun cáin a imghabháil
- Scéimeanna cliste d'imghabháil cánach
- Teip ar chánacha muinéineacha a chur ar ais (ar leith ó mhionmhoilleanna).

6.3 Cinneadh imscrúduithe d'fhonn ionchúiseamh a dhéanamh

Agus an cion den chineál a cuireadh síos air thuas a shainaithint, meastar go bhfuil na gnéithe seo a leanas le meas roimh cinneadh a imscrúdú d'fhonn ionchúiseamh a dhéanamh:

- Neart na fianaise inghlactha atá ar fáil (nó ar dóigh a bheadh ar fáil). Ní mór go mbeadh sé sách láidir lena chur ar chumas an ionchúisimh a chruthú thar amhras réasúnach go raibh an ciontóir líomhnaithe

ciontach as an gcion líomhnaithe

- Féadfaidh an tréimhse ama ó thángthas ar an gcion líomhnaithe, agus an mhoill sin chun tús a chur le nósanna ar aird, dochar a dhéanamh do chás
- Fad agus costas ar dóigh a bheadh ag baint le triail. Ní cóir go mbeadh an costas de dhul ar thóir ar ionchúiseamh a bheith díreireach leis an leas féideartha le fáil
- An méid ciontaíola, freagrachta agus taithe den chiontóir líomhnaithe
- An gá le díspreagadh, go pearsanta agus go ginearálta araon, maidir le cionta ar leith
- Cibé an bhfuil nochtadh iomlán déanta ag ciontóir líomhnaithe de na mírialtachtaí, comhoibrithe chun socraíocht a bhaint amach agus an cáin, an t-ús agus na pionóis ar fad íoctha a bhí dlite.

Níl an liosta de chritéir uileghabhálach ach tá sé mar aidhm ag an liosta achoimre a thabhairt d'oifigh na gCoimisinéirí loncaim faoin gcineál cionta ar féidir a ionchúiseamh, agus cuid de na gnéithe, ar féidir leo, ina n-aonar nó i gcomhpháirt, béim a leagan ar chinneadh cás a imscrúdú d'fhonn ionchúiseamh.

6.4 Cionta eile ionchúisimh

Téann na Coimisinéirí loncaim sa tóir ar bheartas ionchúisimh tréan maidir leo seo a leanas:

- Gan tuairisceáin chánacha a chomhdú, e.g. Cáin loncaim, Cáin Chorparáide, CBL, ÍMAT / ÁSPC nó RCT etc.
- Gan leabhair, cuntais etc. a chur ar fáil, nuair a bhí oibleagáid orthu é sin a dhéanamh
- Gan Ráiteas Cúrsaí a chur isteach nuair a bhí gá leis
- Eolas bréagach nó míthreorach a chur ar fáil d'oifigeach na gCoimisinéirí loncaim
- Cuntais a dhíothú nó gan cuntais a choimeád
- Earraí a smuigleáil
- Ola mhianrach marcáilte a mhí-úsáid
- Trádáil gan ceadúnas máil reatha.

Ní liosta uileghabhálach é seo

Aguisíní

- I - Cairt um Sheirbhís do Chustaiméirí*
- II - Amlínte*
- III- Tagairtí do Reachtaíocht Pionóis*
- IV - Idirghabhálacha neamh-iniúchta*
- V - Cuntais Chearta a Choimeád*
- VI - Ráiteas ar Chleachtas ar Chumhachtaí Ioncaim a úsáid*
- VII - Pionóis i gCásanna Báis*

Aguisín I – Cairt um Sheirbhís do Chustaiméirí

CAIRT DO CHUSTAIMÉIRÍ

Bailíonn na Coimisinéirí loncaim cánacha agus dleachtanna chun seirbhísí poiblí a chur ar fáil ar mhaithe le gach saoránach.

Cosnaíonn na Coimisinéirí loncaim an tsochaí trína Seirbhís Custaim a oibríonn ar rialú teorann.

Cuireann an riarachán de dhlí cánach agus custaim éifeachtach agus cothrom oibleagáid ar na Coimisinéirí loncaim agus saoránaigh cearta agus freagrachtaí bunúsacha ar leith a aithint.

Leagann an chairt do Chustaiméirí seo amach comhionchais sa chomhthéacs seo.

Comhsheasmhacht, Cothromas agus Rúndacht

- Riarfaidh na Coimisinéirí loncaim an dlí go cothrom, go réasúnta agus go seasta agus lorgóidh siad gan níos mó ná an méid ceart de cháin nó dleacht a bhailiú
- Pléifidh na Coimisinéirí loncaim leis an eolas a thug tú dúinn go rúnda agus cinnteoidh siad nach n-úsáidfear é nó nach nochtfar é seachas mar a fhorálann an dlí.

Cúirtéise agus Tuiscint

Bheifeá ag súil:

- Go bpléifí leat go cúirtéiseach, ar bhealach tuisceanach agus ar bhealach neamh-idirdhealaitheach i do chuid déileálacha leis na Coimisinéirí loncaim.

Bheimis ag súil:

- Go bpléifí le hOifigigh na gCoimisinéirí loncaim ar bhealach cúirtéiseach agus comhoibriú réasúnta tugtha dóibh ar fad.

Eolas agus Cúnamh

Bheifeá ag súil:

- An t-eolas riachtanach agus gach cúnamh réasúnta a fháil chun tú a chur ar do chumas do chuid oibleagáidí cánacha agus custaim a bhaint amach agus do chuid teidlíochtaí agus creidmheasanna a éileamh

Bheimis ag súil:

- Eolas fíor agus ceart a chur ar fáil dúinn i ngach teagmháil leis na Coimisinéirí loncaim agus comhairle a chur ar na Coimisinéirí loncaim go tráthúil faoi fhorbairtí (cosúil le hathrú seoladh, tús nó críoch gnó) a bhaineann le do ghnóthaí cánacha agus custaim.

Toimhde Macántachta

Bheifeá ag súil:

- Go bpléifí leat go macánta leis na Coimisinéirí loncaim mura bhfuil cúis shoiléir a mhalairt a chreidiúint agus faoi réir fhreagracht na gCoimisinéirí loncaim comhlíonadh le dlí cánach agus custaim a chinntiú.

Bheimis ag súil:

- go bpléifeá leis na Coimisinéirí loncaim ar bhealach macánta tríd an cáin agus an dleacht atá dlite a íoc agus gan a lorg ach na teidlíochtaí agus creidmheasanna sin atá dlite.

Costais Chomhlíonta

Bheifeá ag súil:

- Go riarfadh na Coimisinéirí loncaim na córais chánacha agus dleachtanna ar bhealach a íoslaghdódh, a mhéid agus ab fhéidir, costais chomhlíonta.

Bheimis ag súil:

- Go gcoimeádfá taifid agus cuntais chúil agus a chinntiú go bhfuil do Thuairisceáin agus Dearbhuithe comhlánaithe go hiomlán, go cruinn agus go tráthúil.

Gearáin, Athbhreithniú agus Achomharc

Tá nósanna uileghabhálacha maidir le gearáin agus achomhairc atá oscailte do gach custaiméir de chuid na gCoimisinéirí loncaim agus spreagaimid thú leas a bhaint astu mura bhfuil tú sásta leis an tseirbhís a fuair tú uainn.

Bheifeá ag súil:

- Más rud é go ndéanann tú gearán, go ndéileálfaidh na Coimisinéirí loncaim leis go pras, go neamhchlaonta agus go rúnda
- Nach ndéanfar dochar riamh de do chearta má bhaintear úsáid as nósanna gearáin na gCoimisinéirí loncaim chun ceisteanna a ardú leis an Ombudsman nó achomharc foirmiúil a thaisceadh, laistigh de theorainneacha ama reachtúla, chuig Oifig na gCoimisinéirí Achomhairc in aghaidh measúnacht a d'ardaigh na Coimisinéirí loncaim nó in aghaidh cinntí ar leith a rinne oifigigh na gCoimisinéirí loncaim.

Tá sonraí iomlána, lena n-áirítear pointí teagmhála, ar fáil ar Leaflet CS4 atá ar fáil chomh maith in aon oifig poiblí de chuid na gCoimisinéirí loncaim agus ónár n-uimhir Íosghlao um Fhoirmeacha agus Bileoga 1890 30 67 06.

<http://www.revenue.ie/en/about/custservice/how-complain-revenue.html>

Aguisín II – Amlínte/Deiseanna Nochta

<i>Mír</i>	<i>Am</i>
Fógra Iniúchta	21 lá go ginearálta
Imscrúdú	Tugtar fógra go ginearálta, ach tá cásanna ann ina bhfuil imscrúduithe leanúnacha ó na Coimisinéirí Ioncaim gan fógra foirmiúil chuig an cáiníocóir
Neamh-phrop-nochtadh cáilitheach	Ar fáil sula dtugtar fógra don cháiníocóir d'iniúchadh nó roimh thús imscrúduithe
Prop-nochtadh cáilitheach	Ar fáil tar éis do na Coimisinéirí Ioncaim fógra iniúchta a eisiúint ach roimh thús ar scrúdú ar na leabhair agus na cuntais
Fógra Rúin chun nochtadh cáilitheach a dhéanamh agus 60 lá a lorg chun é a ullmhú	Ní mór fógra a chur isteach laistigh de 14 lá d'fhógra iniúchta
Iniúchadh a shíneadh ag na Coimisinéirí Ioncaim	Tabharfar 21 lá sa bhreis go ginearálta chun prop-nochtadh cáilitheach a dhéanamh
Féin-cheartú do Cháin Ioncaim, Cáin Chorporáide, Cáin Ghnóthachan Caipitiúil agus Cáin Fáltas Caipitiúil	Laistigh de 12 mhí den dáta dlite chun tuairisceán ábhartha a chomhdú
*Féin-cheartú do CBL	Roimh an dáta dlite do thuairisceán um Cháin Ioncaim nó Cáin Chorporáide a chomhdú don tréimhse inmhuirir laistigh de dheireadh an tréimhse CBL ábhartha
*Féin-cheartú do ÍMAT/ÁSPC	Laistigh de 12 mhí den dáta dlite chun tuairisceán bliantúil a chomhdú
*Féin-cheartú do Cáin Chonarthaí Iomchuí	Laistigh de 12 mhí den dáta dlite chun tuairisceán bliantúil a chomhdú
Féin-cheartú gan ús ná fógra a thabhairt do na Coimisinéirí Ioncaim	Maidir le hÍocóirí CBL démhíosachán/ráitheachán/leathbhliantúla, má tá an ghearríocaíocht CBL don tréimhse le ceartú níos lú ná €6,000, is féidir an méid cánach a chur san áireamh mar choigeartú ar an tuairisceán CBL le cur isteach don tréimhse démhíosachán/ráitheachán/leathbhliantúla i ndiaidh na hearráide.

*neamhbhainteach tar éis do na Coimisinéirí Ioncaim iniúchadh a chur in iúl do cháiníocóir nó dul i dteagmháil leis an gcáiníocóir maidir le fiosrúchán nó imscrúdú maidir lena g(h)nóthaí cánacha.

Nochta

<i>Fógra idirghabhála</i>	<i>Nochtadh a d'fhéadfadh a bheith ar fáil</i>
Seiceálacha árachais, lena n-áirítear ceisteanna aghaidhe	Neamh-phrop-nochtadh cáilitheach
Agallaimh Próifíle	Neamh-phrop-nochtadh cáilitheach
Iniúchadh	Prop-nochtadh cáilitheach
Imscrúdú	Buntáistí de nochtadh cáilitheach nach bhfuil ar fáil

Aguisín III – Reachtaíocht Pionóis

Bíonn iniúcháirí in amhras go príomha faoi phionóis sibhialta a thagann chun cinn faoin reachtaíocht seo a leanas:

Reachtaíocht - Mainneachtana cánacha a tharla ar nó i ndiaidh 24/12/2008

- Alt 1077E d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – Cáin Ioncaim/Cáin Ghnóthachan Caipitiúil/Cáin Chorporáide/Tobhach Ioncaim/Tobhach Páirceála
- Alt 1054 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 - Cáin Chorporáide
- Alt 115 agus Alt 116 VATCA 2010 – CBL
- Alt 987 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – ÍMAT, rialúcháin a shárú
- Alt 886 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – Gan cuntais chearta a choimeád
- Alt 58 d'Acht Comhdhlúite Cánach Fáltas Caipitiúil, 2003 - Cáin Fáltas Caipitiúil
- Alt 134A d'Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999 – Dleachtanna Stampála
- Alt 1052 TCA, 1997, Alt 115 VATCA 2010

Reachtaíocht - Mainneachtana cánacha a tharla roimh an 24/12/2008

- Alt 1053 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 - Cáin Ioncaim/Cáin Ghnóthachan Caipitiúil
- Alt 1054 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 - Cáin Chorporáide
- Alt 115 VATCA 2010 agus Alt 27 d'Acht CBL, 1972 - CBL
- Alt 987 agus Alt 1053 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 - ÍMAT
- Alt 886 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – Gan cuntais chearta a choimeád
- Alt 58 d'Acht Comhdhlúite Cánach Fáltas Caipitiúil, 2003 - Cáin Fáltas Caipitiúil
- Alt 8 d'Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa, 1999 – Dleachtanna Stampála

Reachtaíocht - Mainneachtana cánacha nár comhaontaíodh nó nár íocadh pionós

Cinnfidh cúirt ábhartha an pionós dlite:

- Alt 1077A, Alt 1077B agus Alt 1077C, d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997

Reachtaíocht – Mainneachtana Cánach ina bhfuil amhras faoi throm-idirghabháil cánach

Más rud é go bhfuil amhras faoi throm-idirghabháil cánach, measfar imeachtaí coiriúla faoi na hailt seo a leanas:

- Alt 1078 d’Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – cionta na gCoimisinéirí Ioncaim
- Alt 531 d’Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 - Cáin Chonarthaí Iomchuí
- Alt 1056 d’Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 – Pionós do ráiteas bréagach a rinneadh chun liúntas a fháil

Pléitear le tuairisceán cánach a ullmhaíodh agus a cuireadh isteach thar ceann cáiníocóir ó dhuine ag gníomhú thar a c(h)éann i ngach cás faoi mar a dhéanfadh an cáiníocóir é. Ní féidir freagracht reachtúil an cháiníocóra maidir le tuairisceán ceart a chomhlánú agus a chomhdú a chineadh chuig a g(h)níomhaire.

Aguisín IV – Idirghabhálacha Neamh-iniúchta

Seiceálacha Árachais, Ceisteanna Aghaidhe agus Agallaimh Próifíle

Ní leanann iniúchadh gach ceist chánach.

Féadfaidh seiceálacha árachais, ceisteanna aghaidhe agus agallaimh próifíle cánacha ceisteanna a bhunú ina mbeadh iniúchadh nó imscrúdú a bharántú mar thoradh orthu. Más rud é go bhfuil iniúchadh nó imscrúdú pleanáilte gheobhaidh an cáinócóir litir fógra iomchuí. Sa chás sin, cuirfear na nósanna iniúchta agus cearta a leagtar amach sa chód seo i bhfeidhm.

Maidir le cáinócóir a fhaigheann ceist, seachas fógra d'iniúchadh nó imscrúdú cánach, ba chóir dó an t-ábhar imní a athbhreithniú a luaitear sa cheist. Má thagann mírialtacht cánach chun solais, ba chóir don cháinócóir na buntáistí a mheas den fhadhb a nochtadh do na Coimisinéirí Ioncaim. Pléifidh na Coimisinéirí ioncaim leis an nochtadh mar neamh-phrop-nochtadh cáilitheach le laghdú suntasach pionós. (Féach alt 2.9).

Agallaimh Próifíle

Tá na Coimisinéirí Ioncaim in ann próifíl riosca a thabhairt do cháinócóirí bunaithe ar eolas sa chóras rangaithe riosca leictreonach (REAP) agus ó shonraí eile atá ar fáil dóibh. A luaithe is a bhfuil próifíl ar chás, féadfaidh an leibhéal riosca laistigh de chás a léiriú go bhfuil idirghabháil Cánach le déanamh níos leithne ná Ceist Aghaidhe. Sna cásanna sin féadfar Agallamh Próifíle a sceidealú ina dtabharfar aghaidh ar na rioscaí a aithníodh. Mar chuid den phróiseas um Agallamh Próifíle eiseoidh na Coimisinéirí Ioncaim litir chuig an gcáinócóir ina shonrófar na limistéir riosca a phléifear ag an agallamh próifíle, a bheidh ar siúl 21 lá tar éis an litir a eisiúint. Tabharfar deis do cháinócóirí neamh-phrop-nochtadh a dhéanamh.

Agus agallamh próifíle a chríochnú, glacfar cinneadh cibé an mbeidh gá le hiniúchadh. Cuirfear comhairle ar an gcáinócóir laistigh de sheachtain amháin má chuirfear tús le hiniúchadh. Más rud é go dtagann sé chun solais ag Agallamh Próifíle nach bhfuil aon riosca so-iniúchta soiléir ann, nó mura bhfuil na rioscaí a aithníodh mínithe go sásúil, ní chuirfidh na Coimisinéirí Ioncaim tús le hiniúchadh.

Seiceálacha Árachais

Is idirghabhálacha iad na Seiceálacha Árachais a dhéanann oifigigh na gCoimisinéirí Ioncaim, a d'fhéadfadh, cé nach bhfuil iniúchtaí san áireamh, seiceálacha agus dúshláin a bheith i gceist agus teagmháil díreach déanta ag na Coimisinéirí Ioncaim leis an gcáinócóir nó leis an ngníomhaire chun ceist chomhlíonta a thástáil. Bíonn siad riosca-bhunaithe go ginearálta. Is féidir an teagmháil a dhéanamh le teileafón, ríomhphost daingean, litir nó go pearsanta. Ní chuireann na seiceálacha sin srian ar cheart cáinócóra nochtadh cáilitheach a dhéanamh.

Is minic a bhunaítear Seiceálacha Árachais ar neamhréiteach follasach sna sonraí atá ag na Coimisinéirí Ioncaim faoi chuntas cáinócóra ar leith. Bíonn siad mar thoradh ar threoirínte na gCoimisinéirí Ioncaim ar éilimh a sheiceáil ar

aisíocaíocht nó faoisimh. Bíonn sé mar aidhm ag na Coimisinéirí loncaim níos mó seiceálacha árachais a úsáid chun ceist a shoiléiriú sa chuntas gan an costas agus an mhíchaoithiúlacht d'iniúchadh iomlán. Bíonn níos mó céille ann do cháiníocóir seiceáil árachais a fhreagairt go hiomlán, go pras agus go macánta. Is cuid thábhachtach iad na seiceálacha árachais d'iarrachtaí na gCoimisinéirí loncaim lena 'chinntiú go gcomhlíonann gach duine a bhfreagrachtaí Cánacha agus Custaim'.

Ní iniúchtaí iad na seiceálacha árachais lena n-áirítear iad seo a leanas:

- Ceisteanna Aghaidhe
- Iarratais ar shonraisc chun tacú le héilimh ar aisíocaíochtaí CBL
- Scrúdú ar fhógraí Custaim (SADanna)
- Seiceálacha cáilitheachta do scéimeanna nochtá
- Iarratais ar dhoiciméadúchán tacaíochta le haghaidh faoisimh éagsúla
- Cuirteanna custaim (faoi shainordú dlí an AE) agus cuirteanna CBT
- Iarratais ar eolas agus ar mhínithe.

Ceisteanna Aghaidhe

Is éard is Ceist Aghaidhe ann ná seiceáil árachais agus glactar leis mar idirghabháil gearr, dírithe d'fhonn riosca ar leith a sheiceáil (a léirítear go minic i gcóras REAP na gCoimisinéirí loncaim). Is féidir é a dhéanamh ar theileafón, ar ríomhphost, i litir nó ar cuairt. Féadfaidh iarratas ar dhoiciméadúchán a bheith san áireamh sa cheist. Insítear don cháiníocóir (agus don Ghníomhaire) cén fáth a ndearnadh an cheist. Féadfaidh Ceist Aghaidhe oibriú mar ghníomhaire do réamhtheachtaí d'iniúchadh. Ní ghactar leis na hidirghabhálacha mar iniúchtaí agus ní chuireann siad srian ar cheart cáiníocóra nochtadh cáilitheach a dhéanamh (Féach alt 2.6).

Aguisín V – Reachtaíocht a rialaíonn cuntais a choimeád

Leagtar amach na hoibleagáidí a ghearrtar ar cháiniocóirí cuntais chearta a choimeád in Alt 886 agus 903 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997, Alt 45A den Acht Comhdhlúite Cánach Fáltas Caipitiúil 2003, Alt 8(2)(c) den Acht Comhdhlúite Dleachtanna Stampa 1999 agus Alt 84 d'Acht CBL 2010.

Sonraítear in Alt 912 d'Acht um Cháin Láimhdeachais, 1997 go bhfuil na hoibleagáidí maidir le cuntas coimeád i bhfeidhm chomh maith ar an trealamh sonraí mar aon le haon bogearraí, sonraí, fearas nó ábhar.

Maidir le Custam, leagtar síos an oibleagáid chun cuntais a choimeád in Airteagal 14 agus Airteagal 16 de Chód Custaim an Chomhphobail [Rialachán ón gComhairle (CEE) Uimh. 2913/92]

Maidir le Dleacht, leagtar síos an oibleagáid chun cuntais a choimeád i:-

Rialachán 70 de na Rialacháin um Rialú Táirgí Inmháil, 2001 (I.R. Uimh. 146 de 2010) (trádálaithe a bhaineann le gluaiseachtaí laistigh den AE de tháirgí inmháil):

- Cuid 5 de Rialacháin Cánach Táirgí Alcóil 2004 (I.R. Uimh. 379 de 2004),
- Cuid 6 de na Rialacháin um Cháin Ola Mianra, 2001 (I.R. Uimh. 442 de 2001).
- Cuid 5 de na Na Rialacháin um Tháirgí Tobac (Cáin) 2006 (I.R. Uimh. 261 de 2006).
- Rialachán 7 de na Rialacháin um Cháin Leictreachais (I.R. Uimh. 385 de 2008),
- Rialachán 15 de na Rialacháin um Cháin Aerthaistil (I.R. Uimh. 134 de 2009),
- Rialachán 4 de na Rialacháin um Cháin Charbóin Gás Nádúrtha (I.R. Uimh. 191 de 2010),
- Rialachán 8 de na Rialacháin um Dhleacht Ghealltóireachta 2004 (I.R. Uimh. 801 de 2004)
- Rialachán 17 de na Rialacháin um Chlárú agus Cánachas Feithiclí, 1992 (I.R. Uimh. 318 de 1992).

Maidir leis an Tobhach Comhshaoil, leagtar síos an oibleagáid chun cuntais a choimeád i rialacháin a rinneadh faoi Alt 72(2), an tAcht um Bainistiú Dramhaíola, 1996 (a cuireadh isteach le hAlt 9, d'Acht um Bainistiú Dramhaíola, (Leasú) 2001).

Aguisín VI – Cumhachtaí Iniúchta

Tá beartas na gCoimisinéirí Ioncaim faoin úsáid de Chumhachtaí Iniúchta sna Ráitis Chleachtais ábhartha, atá ar fáil sna hoifigí cánacha áitiúla agus ar láithreán gréasáin na gCoimisinéirí Ioncaim.

<http://www.revenue.ie/en/practitioner/law/gen01-99.doc>

Aguisín VII – Pionóis i gCásanna Báis

Más rud é, roimh bhás duine -

- a) gur chomhaontaigh duine i scríbhinn (nó gur comhaontaíodh i scríbhinn thar a c(h)eann) go bhfuil sé nó sí faoi dhliteanas pionós faoi na hAchtanna; nó
- b) gur chomhaontaigh an duine sin i scríbhinn le tuairim nó tuairim leasaithe d'iniúchóir go bhfuil sé nó sí faoi dhliteanas pionós faoi na hAchtanna (nó gur comhaontaíodh tuairim nó tuairim leasaithe i scríbhinn thar a c(h)eann);
- c) gur chomhaontaigh na Coimisinéirí loncaim nó gur gheall siad glacadh le suim ar leith airgid sna cúinsí a luaitear in alt (c) nó (d) d'Alt 1086(2) d'Acht um Cháin Láimhdeachais 1997 ón duine sin; nó
- d) gur chinn cúirt ábhartha go raibh duine faoi dhliteanas pionós faoi na hAchtanna,

mar sin, beidh an pionós dlite agus iníoctha agus beidh aon nós chun pionós den sórt sin a fháil ar ais faoi na hAchtanna a cuireadh i bhfeidhm, nó a chuirfí i bhfeidhm, in aghaidh an duine sin leanúint ar aghaidh nó curtha i bhfeidhm in aghaidh a s(h)eiceadóir, riarthóir nó eastát, de réir mar a bheidh, agus aon pionós a ghearrfar sna nósanna a leanfar ar aghaidh nó a chuirfear i bhfeidhm is fiacha dlite a bheidh ann a bheidh iníoctha as a eastát.

Ní fhéadfar nósanna den sórt sin a thabhairt isteach lasmuigh de na teorainneacha ama a luadh in Alt 1048, d'Acht um Cháin Láimhdeachais 1997 (Alt 1077D (2) d'Acht um Cháin Láimhdeachais 1997).

Is mar seo a leanas atá na teorainneacha ama;

- má eisíodh deonú probháide nó litreacha riaracháin sa bhliain a fuair an duine bás, is é trí bliana an teorainn ama tar éis deireadh na bliana a fuair an duine bás
- má eisíodh an deonú probháide nó litreacha riaracháin sa bhliain i ndiaidh an bhliain a fuair an duine bás, is é dhá bhliain tar éis deireadh na bliana sin an teorainn ama, nó
- má éilítear mionnscríbhinn loncam Intíre breise, is é dhá bhliain tar éis dheireadh na bliana lenar cuireadh isteach an mhionnscríbhinn an teorainn ama.

Tá Alt 1077D i bhfeidhm ó cuireadh an tAcht Airgeadais (Uimh.2) 2008 i bhfeidhm an 24 Nollaig 2008 agus, mar sin, tá sé i bhfeidhm ar gach iniúchadh oscailte reatha agus iniúchadh gan íoc más rud é go bhfuil an cáinócóir marbh anois. Níl an fhoráil siardhátaithe chun cásanna báis socraithe a chlúdach.

